

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

Husitská teologická fakulta

Diplomová práce

Význam vodících psů pro lidi se zrakovým postižením

**Importance of Guide Dogs for People with Visual
Impairment**

Vedoucí práce:
MUDr. Jiřina Ondrušová, Ph.D.

Autor:
Bc. Jana Tomíčková

Praha

2014

Poděkování:

Ráda bych zde poděkovala své vedoucí MUDr. Jiřině Ondrušové, Ph.D. za veškerou pomoc, odborné vedení, cenné rady a připomínky při zpracování této magisterské práce. Také bych chtěla poděkovat své rodině, přátelům a příteli za pomoc a podporu při psaní této práce.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto práci zpracovala samostatně a použila jen uvedené prameny a literaturu. Zároveň dávám svolení k tomu, aby tato diplomová práce byla umístěna v Ústřední knihovně UK a používána ke studijním účelům.

V Praze dne 24. června 2014

Jana Tomíčková

Anotace:

Diplomová práce se věnuje významu vodících psů pro lidi se zrakovým postižením. Je rozdělena na teoretickou a praktickou část. Teoretická část práce vymezuje a klasifikuje typy a stupně zrakového postižení a nejčastější onemocnění zraku. Pojednává o postavení nevidomých ve společnosti, způsobech komunikace a pomoci. Práce se dále zabývá historií a způsobem výcviku vodících psů a vhodnými plemeny, uvádí organizace zabývající se výcvikem psů u nás i v zahraničí a zmiňuje také mezinárodní organizace sdružující tato výcviková střediska. Praktická část je založena na výsledcích výzkumného šetření mezi osobami, využívajícími služeb vodícího psa. Prostřednictvím rozhovorů bylo zjišťováno, jaký význam pro tyto participanty má služba vodícího psa a jakým způsobem ovlivňuje kvalitu jejich života.

Klíčová slova:

vodící psi, nevidomí, zrakové vady, kompenzační pomůcky, výcvik vodících psů, organizace pro výcvik vodících psů, psí plemena, rozhovor

Annotation:

This thesis deals with the importance of guide dogs for the visually impaired people. It is divided into theoretical and practical part. The theoretical part defines and classifies the types and degrees of visual impairment and the most common eye diseases. It discusses the position of the blind in society, means of communication and assistance. It focuses on the history and methods of training of the guide dogs and suitable breeds, according to organizations engaged in training of dogs at home and abroad, the thesis also mentions international organization of these training centers. The research is based on the results of the survey among people utilizing the services of a guide dog. Through interviews, it was analyzed, how important the guide dog is for the participants and how it affects the quality of their life.

Keywords:

Guide Dogs, Blind, Visual Impairment, Mobility Aids, Training of Guide Dogs, Dog Breeds, Organization for Training Guide Dogs, Interview

Obsah:

ÚVOD	10
1.1 KLASIFIKACE ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ	12
1.2 STUPNĚ ZRAKOVÉHO POSTIŽENÍ	13
1.2.1 Slabozrakost	13
1.2.2 Zbytky zraku	15
1.2.3 Nevidomost	16
1.3 ROZDĚLENÍ ZRAKOVÝCH VAD DLE DOBY VZNIKU	16
1.4 NEJČASTĚJŠÍ ONEMOCNĚNÍ ZRAKU	18
1.4.1 Glaukom (zelený zákal)	18
1.4.2 Katarakta (šedý zákal)	21
1.4.3 Retinopatie (onemocnění sítnice)	23
1.4.4 Odchlípení sítnice	23
1.4.5 Vaskulární onemocnění sítnice	24
1.4.6 Degenerace sítnice	25
1.4.7 Refrakční vady	25
1.4.8 Atrofie terče zrakového nervu	26
2. NEVIDOMÍ LIDÉ VE SPOLEČNOSTI	27
2.1 KOMUNIKACE S LIDMI SE ZRAKOVÝM POSTIŽENÍM	27
2.2.POSKYTNUTÍ POMOCI	28
3. VODÍCÍ PSI PRO NEVIDOMÉ	30
3.1 DEFINICE	30
3.2 PLEMENA PSŮ VYUŽÍVANÁ PRO VODÍCÍ PSY	30
3.2.1 Labradorský retriever	31

3.2.2 Zlatý retriever	31
3.2.3 Německý ovčák.....	32
3.3 HISTORIE VODÍCÍCH PSŮ	32
3.3.1 Historie vodících psů ve světě	32
3.3.2 Historie vodících psů v ČR.....	33
4. VÝCVIK VODÍCÍCH PSŮ	34
4.1 PŘEDVÝCHOVA	34
4.2 VÝCVIK VODÍCÍCH PSŮ	35
4.2.1 Povel, které se musí vodící pes naučit	37
5.2.2 Požadavky na cvičitele	38
4.3 ZÍSKÁNÍ VODÍCÍHO PSA.....	38
4.3.1 Podmínky	38
4.3.2 Legislativa.....	39
4.4 PŘÍPRAVA KLIENTŮ	40
4.5 PŘEDÁNÍ PSA	40
5. ORGANIZACE V ČR ZABÝVAJÍCÍ SE VÝCVIKEM VODÍCÍCH PSŮ	42
5.1 KLUB DRŽITELŮ VODÍCÍCH PSŮ.....	42
5.2 STŘEDISKO VÝCVIKU VODÍCÍCH PSŮ (SVVP SONS ČR)	43
5.3 POMOCNÉ TLAPKY O.PS	44
5.4 ŠKOLA PRO VÝCVIK VODÍCÍCH PSŮ PRO NEVIDOMÉ A VODÍCÍ PES O.S.....	45
5.5 HELPPES – CENTRUM VÝCVIKU PSŮ PRO POSTIŽENÉ O.PS.....	47
5.6 PES PRO TEBE.....	47
5.7 PESTRÁ SPOLEČNOST O.PS	48
6. VODÍCÍ PSI VE SVĚTĚ.....	50

6.1 MEZINÁRODNÍ ORGANIZACE	50
6.1.1 International Guide Dog Federation (IGDF).....	50
6.1.2 Assistance Dog International (ADI)	52
6.1.3 Assistance Dog Europe (ADEu)	52
6.1.4 Assistance Dogs International North America (ADINA)	53
6.1.5 –Austrálie & New Zéland Assistance Dogs (ANZAD)	53
6.2 ORGANIZACE VODÍCÍCH PSŮ V NĚKTERÝCH ZEMÍCH SVĚTA.....	53
6.2.1 USA.....	53
6.2.2 Finsko	54
6.2.3 Slovensko	55
7. HLOUBKOVÉ ROZHOVORY S LIDMI, KTEŘÍ VYUŽÍVAJÍ VODÍCÍHO PSA	57
7.1 METODIKA.....	57
7.2 RESPONDENT Č. 1: MAREK.....	58
7.3 RESPONDENT Č. 2: JIRKA.....	61
7.4 RESPONDENT Č. 3: ALICE.....	64
7.5 RESPONDENT Č. 4: PETR.....	67
7.6 RESPONDENT Č. 5: ONDRA.....	69
7.7 RESPONDENT Č. 6: TOMÁŠ.....	71
7.8 RESPONDENT Č. 7: HONZA	73
7.9 SHRUTÍ ROZHOVORŮ	75
7.10 ZÁVĚRY ŠETŘENÍ	77
8. ZÁVĚR.....	81
9. SEZNAM LITERATURY	83

Seznam zkratek

SVVP SONS ČR – Středisko výcviku vodících psů Sjedenocené unie nevidomých a slabozrakých v České republice

IGDF – International Guide Dog Federation (Mezinárodní federace vodících psů)

ADI – Assistance Dog International (Mezinárodní organizace pro asistenční psy)

ADEu – Assistance Dog Europe (Asistenční psi v Evropě)

ADINA - Assistance Dogs International North America (Asistenční psi v Severní Americe)

ANZAD - Austrálie & New Zéland Assistance Dogs (Asistenční psi v Austrálii a na Novém Zélandu)

Motto:

*Vést nevidomou osobu,
je možná nejnáročnější práce,
jakou lidský tvor vyžaduje
od jakéhokoliv zvířete. “*

(Bruce Johnston)

ÚVOD

Ve své diplomové práci se zabývám významem vodících psů pro nevidomé. Motivací k výběru tohoto tématu je můj dlouhodobý zájem o problematiku osob se zrakovým postižením, který je podpořen několikaletou praktickou osobní zkušeností, neboť již šest let pracuji jako osobní asistentka pro osoby se zrakovým postižením v občanském sdružení Okamžik. Během své šestileté praxe jsem vystřídala celou řadu klientů různých věkových kategorií v rozmezí od pěti do 20 let, s rozdílnými typy zrakového postižení. Za tuto poměrně dlouhou dobu jsem, myslím, dost dobře poznala způsob jejich života, jejich vnímání i jejich potřeby, radosti a problémy. Uvědomila jsem si i nástrahy, se kterými se musejí nevidomí v každodenním životě potýkat. Jsou to často věci běžné, pro nás vidoucí až banální, které však pro nevidomé mohou znamenat obtížné překážky, při jejichž překonávání se mnohdy neobejdou bez pomoci. Lidé se zrakovým postižením mohou k usnadnění svého života využívat celou řadu kompenzačních pomůcek, které jsou technicky stále dokonalejší a umožňují jim velkou míru samostatnosti a nezávislosti. Jednou z těchto kompenzačních pomůcek je i služba vodícího psa, který má oproti ostatním jednu velkou výhodu. Pes není pro postiženého člověka jen pomocníkem, ale i kamarádem a společníkem, který mu dodává pocit bezpečí a jistoty. Od dětství mám také velmi blízký vztah ke zvířatům, hlavně ke psům, a proto jsem se rozhodla zvolit si pro svou diplomovou práci právě toto téma. Moje diplomová práce by měla alespoň částečně navázat na mou práci bakalářskou, která se rovněž zabývala problematikou nevidomých, konkrétně předškolní výchovou dětí se zrakovým postižením ve speciálních mateřských školách i v rodině.

Cílem mé diplomové práce je zjistit a popsat, jaký význam má vodící pes pro nevidomého člověka. Sleduji, jak vodící pes ovlivňuje psychiku klienta, zda dochází k nějakým změnám a jestli ovlivňuje jeho socializaci a integraci do společnosti. Hledám odpovědi např. na otázky: Dodá vodící pes nevidomému více jistoty a sebevědomí? V jakých činnostech mu pes konkrétně pomáhá? Sleduji dále také, jak probíhá výcvik vodících psů, co všechno se zvíře musí naučit, jak se dostane konkrétní pes ke konkrétnímu nevidomému člověku a řadu jiných problémů.

Diplomová práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretickou část své práce jsem rozčlenila do pěti kapitol:

V první kapitole podávám informace o problematice zrakových vad. Definuji základní pojmy, přináším klasifikaci zrakových vad a popisuji nejčastější typy onemocnění oka.

Druhá kapitola pojednává o postavení lidí se zrakovým postižením a způsobech jejich začlenění do společnosti. Věnuje se také způsobu komunikace s nevidomými a možnostech pomoci.

Ve třetí kapitole se zabývám problematikou využití vodících psů. Sleduji historii této služby od jejich počátků až po současnost v České republice i ve světě, věnuji se plemenům psů, vhodným k výcviku apod.

Čtvrtá kapitola je věnována konkrétnímu výcviku vodících psů - podmínkám výcviku, výběru vhodných psů a tomu, co všechno se zvířata musí naučit.

Pátá kapitola přináší informace o výcviku vodících psů ve světě. Uvádí, které světové organizace se výcvikem zabývají a jaké jsou odlišnosti výcviku vodících psů u nás a v jiných zemích.

Praktická část mé práce vychází jednak z výzkumného šetření, které jsem provedla prostřednictvím rozhovorů s nevidomými lidmi, využívajícími pomoci vodícího psa. Další cenné informace a poznatky jsem načerpala během své týdenní stáže ve středisku výcviku vodících psů při jejich konkrétním výcviku i při rozhovorech s profesionálními cvičiteli psů. Cílem tohoto výzkumného šetření bylo zjistit, proč si tyto lidé pořídili vodícího psa, jaký význam pro ně má a v čem jim konkrétně nejvíc pomáhá. Jak celkově ovlivnil vodící pes jejich život – pozitivně i negativně.

Byla bych ráda, kdyby teoretické a praktické poznatky o výcviku a využití vodících psů, obsažené v mé práci, mohly být dále využity ke zlepšení a rozšíření této služby v České republice a tím i k usnadnění a zkvalitnění života našich spoluobčanů se zrakovým postižením

1. Uvedení do problematiky zrakového handicapu

Zrak představuje pro člověka jeden z nejdůležitějších smyslů. Získáváme jím až 90% informací z okolního světa. Jeho ztráta nebo poškození může narušit orientaci v prostoru, ovlivnit psychiku a komunikaci a integraci jedince do společnosti. (Slowik, 2007, s. 59)

1.1 Klasifikace zrakového postižení

Podle Slowika (2007, s. 61) z hlediska speciální pedagogiky rozdělujeme zrakové postižení podle různých kategorií:

Podle postižení zrakových funkcí

- Poruchy akomodace
- Poruchy barvocitu
- Narušení zorného pole
- Snížení zrakové ostrosti
- Poruchy okohybných aktivit
- Poruchy hloubkového vidění

Podle etiologie

- Orgánové (např. vady sítnice)
- Funkční (např. porucha binokulárního vidění)

Podle stupně zrakového postižení

- Slabozrakost
- Zbytky zraku
- Nevidomost

Podle doby vzniku

- Vrozené
- Získané

1.2 Stupně zrakového postižení

Zrakové postižení rozdělujeme podle míry postižení do určitých skupin. Můžeme ho klasifikovat podle speciálně pedagogického hlediska nebo oftalmologického hlediska.

Podle oftalmologického hlediska ho dělí Vágnerová (2008, s. 198) na:

- Slabozrakost
- Praktická nevidomost
- Nevidomost

Jiné dělení podle oftalmologického hlediska uvádí Slowik (2007, s. 62):

- Střední slabozrakost
- Silná slabozrakost
- Těžce slabý zrak
- Praktická nevidomost
- Úplná nevidomost

Dělení podle speciální pedagogiky se liší. Místo pojmu „praktická nevidomost“ užívá pojem „zbytky zraku“. „Zbytky zraku“ představují stupeň zrakového postižení, který se nachází na hranici mezi slabozrakostí a nevidomostí. Oftalmologie pojem „zbytky zraku“ nepoužívá.

1.2.1 Slabozrakost

Edelsberger (2000, s. 320) ji definuje jako „stav charakteristický snížením zrakové ostrosti obou očí, a to i s optimální brýlovou korekcí.“

Slabozraké děti jsou vzdělávány ve speciálních školách pro zrakově postižené, ale často jsou také integrovány do běžných základních škol. Jako optické pomůcky využívají lupu, dalekohledové brýle nebo monokulární dalekohledové kukátko. Osoba s tímto stupněm postižení je obvykle schopna se pohybovat sama v prostoru, ale někdy v důsledku nepříznivých přírodních podmínek (deště, mlhy apod.) je odkázána na pomoc jiného člověka či vodícího psa nebo bílé slepecké hole.

U slabozrakého člověka je tedy často obtížné poznat, že má nějakou zrakovou vadu a co je s tímto stupněm postižení ještě schopen vidět. (Květoňová, 1993, s. 10)

Těchto lidí je důležité se ptát a také jim poskytnout dostatečný čas, aby se dokázali v daném místě či situaci zorientovat.

Z vlastní zkušenosti z práce se slabozrakými lidmi vím, že tyto osoby jsou schopné se v terénu pohybovat samy bez průvodce a často i bez slepecké hole, pokud trasu dobře znají. Někdy ale využívají průvodcovských služeb v důsledku zhoršení počasí, při změně trasy nebo pokud se potřebují rychle orientovat v dopravních informacích při cestování. V těchto situacích uvítají každou pomoc.

Desatero komunikace se slabozrakým člověkem:

- 1) U každého člověka se zraková vada projevuje jinak. Někdy ji nelze ani prokazatelně rozeznat. Nemůžeme vždycky určit, jaká je míra postižení a jak dobře tato osoba vidí ani podle počtu dioptrií.
- 2) Slabozrací lidé bývají často citliví na světlo. Někteří potřebují méně světla a méně intenzivní osvětlení. Proto často, když chodí ven, nosí tmavé brýle nebo využívají doma méně intenzivní osvětlení. Mluvíme zde o tzv. světloplachosti. Jiní naopak vyžadují více světla a potřebují silnější osvětlení. Této zrakové vadě se říká šeroslepost. Při kontaktu s těmito lidmi bychom měli dbát zvýšené pozornosti při vstupu do zatemněných prostor a nebo naopak do prostor s velmi intenzivním osvětlením.
- 3) Při změně intenzity světla nebo osvětlení potřebují slabozrací lidé více času na adaptaci než zdraví vidoucí lidé. Nikdy by se na ně nemělo spěchat, ale dopřát jim dostatečné množství času, aby se v novém prostředí lépe zorientovali.
- 4) U slabozrakých lidí se lze často setkat s problémem při rozlišování některých barev, výjimečně tito lidé vidí pouze černobíle. Pokud dojde k omylu při rozlišování barev, měli bychom je upozornit, že se zmýlili.

5) U slabozrakých osob dochází ke snížení zrakové ostrosti a zorného pole. U každého jednotlivce se to projevuje individuálně. Někteří musí při orientaci v prostoru používat bílou hůl, jiní jsou naopak schopni číst běžný text.

6) Jestliže se slabozrací lidé pohybují v prostředí, které velmi dobře znají, nemají zpravidla problém se orientovat, ale v pro ně neznámém prostředí mohou potřebovat pomoc jiného člověka. Totéž platí i pro osoby nevidomé, které se naučí orientovat se v místnosti nebo v budově, kterou znají.

7) Pokud dojde ke zhoršení podmínek v daném prostředí například v důsledku změny počasí, může slabozraký člověk začít užívat pomůcky, které jsou typické pro nevidomé, např.: bílou hůl.

8) Při nakupování v obchodě bychom měli umožnit slabozrakým, aby si vystavené zboží mohli prohlédnout zblízka, či si ho případně vzít i do ruky a ohmatat si ho, na ulici zase nechat přistoupit blíž k informačním tabulím. Je důležité dopřát jim vždy dostatek času a nikdy na ně nespěchat.

9) Je dobré co nejvíce odstraňovat bariéry, které slabozrakým znemožňují orientaci v prostoru, například se vyvarovat nesprávného osvětlení, kdy může dojít k odlesku, dávat přednost tiskacímu písmu před psacím, užívat kontrasty – černé písmo na bílém papíře apod. U veřejných nápisů je třeba používat větší písmo, např. WC apod.

10) Při setkání se slabozrakými lidmi je vždycky musíme oslovit a pozdravit jako první a nečekat, až nás sami osloví, ale nabídnout jim pomoc.

(<http://www.vodicipsi.cz/dokumenty/desatero3.php>)

1.2.2 Zbytky zraku

Dle Flenerové (1993, s. 10) jsou tyto poruchy charakterizovány jako „*orgánová vada zraku, která se projevuje závažným nevyvinutím, snížením nebo zkreslující činností zrakového analyzátoru obou očí a tím poruchou při zrakovém vnímání.*“

Osoby se zbytky zraku se podle stupně postižení nacházejí uprostřed mezi

slabozrakostí a osobami zcela nevidomými. Je to hraniční míra, kdy jsou tyto osoby ještě schopny vnímat zrakem. Nejsou však schopny se samy pohybovat po ulici a využívají proto bílou slepeckou hůl anebo pomoc průvodce člověka nebo vodícího psa. Děti se ve speciálních školách učí číst a psát v braillově písmu, ale také i v černotisku. (Květoňová, 1993, s. 10)

Využívají techniky pro slabozraké, ale i pro nevidomé.

V tomto případě záleží na každém jednotlivci a na jeho stupni zrakové ostrosti.

(Květoňová, 1993, s. 10)

1.2.3 Nevidomost

Podle Keblové nevidomost (2001, s. 44) „z oftalmologického hlediska se projevuje jako ztráta funkce zrakového analyzátoru, tj. sítnice, nervových drah nebo mozkového centra.“

U některých osob je zachován tzv. světlocit, tzn. že jsou schopny rozlišovat světlo a tmu. Některé osoby jsou zcela nevidomé. To může být například následkem enukleace obou očí v důsledku nádorového onemocnění nebo úrazu. (Vágnerová, 2008, s. 199)

Při chůzi obvykle používají bílou hůl nebo pomoci průvodce – člověka nebo vodícího psa.

Děti zcela nevidomé jsou nejčastěji vzdělávány ve speciálních školách pro zrakově postižené, ale je možná i integrace do běžné základní či střední školy.

1.3 Rozdělení zrakových vad dle doby vzniku

Zrakové vady lze rozdělit podle doby vzniku na: **vrozené** a **získané**.

Která z těchto variant je horší? Narodit se jako nevidomý nebo ztratit zrak v průběhu života?

- **Vrozené zrakové vady**

Nejčastější příčinu vrozeného zrakového postižení u dětí představuje genetická predispozice. Ve vyspělých zemích je to až 51% všech případů. Na vzniku zrakového handicapu v prenatálním období se podílí i další faktory. Patří sem například teratogenní faktory, které působí a ovlivňují buňky a tkáně. Ty mohou působit přímo nebo nepřímo.

Mezi faktory působící přímo patří radiace (např. radioaktivní a rentgenové záření) a mezi nepřímé se řadí infekční agens, léčiva a chemické látky. Jsou to infekční onemocnění matky v době těhotenství (např. kongenitální rubeola, kongenitální toxoplazmóza) nebo

závislosti na návykových látkách (např. alkoholický syndrom a kokainová embryopatie).

Ke zrakovému postižení může dojít i v perinatálním období. To se počítá od 28. týdne před porodem až do 28. týdne po porodu. U předčasně narozených dětí se může vyskytnout retinopatie nedonošených nebo může dojít k postižení CNS. (Kuchynka, 2000, s. 19 – 20)

- **Získané zrakové vady**

V životě člověka se objevuje řada různých faktorů, které mohou způsobit zrakové postižení. Podle doby vzniku to mohou být perinatální faktory (tj. vznik postižení v době porodu) a postnatální faktory (tj. získané postižení až po porodu v průběhu celého života).

Do perinatálních faktorů se řadí například:

- předčasný porod
- protražovaný porod
- retinopatie nedonošených
- ophthalmia neonatorum

Mezi postnatální patří:

- Nádorová onemocnění (oka, očnice, mozku)
- Úrazy oka a hlavy
- Poruchy CNS
- Toxikomanie
- Celková onemocnění (diabetes mellitus, AIDS, infekční onemocnění, meningitida, encefalitida, syfilis)
- VPMD (věkem podmíněná makulární degenerace), glaukom, retinopatie, odchlípení sítnice, degenerace sítnice)

(Jurkovičová, 2010, s. 60)

Podle mého názoru, obě tyto skupiny představují určitá „pozitiva“ i negativa. Pokud se někdo narodí již jako nevidomý, nezná nic jiného a je na tuto situaci zvyklý od začátku. Rozvíjí jiné náhradní smysly jako sluch a hmat a používá speciální kompenzační pomůcky, např. trénuje chůzi s bílou slepeckou holí a rozvíjí si prostorovou orientaci. Ve škole se učí

braillovo písmo a využívá další speciální pomůcky. S touto situací se postižený celkově snadněji vyrovnává, protože neví, jaké to je vidět. Na druhou stranu je pro něj ale obtížné si mnoho věcí představit, např. jak vypadají barvy nebo věci, které není možné si ohmatat.

U lidí, kteří ztratí zrak v průběhu života, záleží hodně na době vzniku zrakového postižení. V čím nižším věku dojde ke ztrátě zraku, tím snadněji jsou schopni se s touto situací vyrovnat. Pokud je to ještě v dětském věku, naučí se více používat jiné smysly jako sluch a hmat. Osvojí si snadněji techniku chůze s bílou holí a základy prostorové orientace. Naučí se také rychleji braillovo písmo. Pokud přijde člověk o zrak v dospělosti nebo ve stáří, hůře se na tuto změnu adaptuje a pomaleji se učí nové věci. Na druhou stranu tento člověk, který část života viděl, ví, jak konkrétní věc vypadá, umí si představit barvy, byl za svůj život zvyklý orientovat se hlavně podle zraku. Po emocionální a psychické stránce často, (alespoň ze začátku) mohou tito lidé podléhat depresi, úzkostem, beznaději, ztrátou smyslu života. Vědí, že už to nebude takové jako dřív, nebudou moci vykonávat svoji práci, provozovat některé své koníčky a často ztrácí i některé sociální kontakty. Je pro ně mnohem těžší se s tím vyrovnat než pro lidi, kteří nevidí od narození, i když samozřejmě i ti mohou kvůli tomu podlehnout depresi a beznaději.

1.4 Nejčastější onemocnění zraku

1.4.1 Glaukom (zelený zákal)

Dle Rozsívala (2006, s. 275) Glaukom „je skupina očních chorob, které jsou charakterizovány změnami zrakového nervu většinou v souvislosti se zvýšením nitroočního tlaku.“

McLannahan (2008, s. 75) charakterizuje glaukom jako „poškození optického nervu, které bývá zapříčiněno ve většině případů vzrůstajícím tlakem uvnitř oka.“

Jinou definici má Špačková (2012, s. 109): glaukom „je neuropatie zrakového nervu, jejímž hlavním rizikovým faktorem je zvýšený nitrooční tlak. Jedná se o skupinu onemocnění, která se projevují různými stavy. Bez léčby toto onemocnění vede k nenávratné slepotě.“

Hycl a Trybučková (2008, s. 104) glaukom vymezují jako: „skupinu chorobných stavů, při kterých je tlak uvnitř oka individuálně dostatečně vysoký na to, aby docházelo k poškození nervových vláken zrakového nervu.“

Nitrooční tlak je určen poměrem mezi tvorbou a odtokem komorové tekutiny. Ta se nachází v řasnatém tělese a proudí ze zadní komory oční do přední komory oční a odtud pokračuje komorovým úhlem do místa styku duhovky s rohovkou. Příčinou slepoty není přímo zvýšení nitroočního tlaku, ale odumírání nervových vláken, které je způsobeno vzrůstajícím tlakem. (Špačková, 2012, s. 109)

Podle Kolína (2007, s. 73) se glaukom dělí na:

- Primární glaukom s otevřeným úhlem
- Angulární glaukom (glaukom uzavřeného úhlu)
- Kongenitální vrozený glaukom
- Glaukom při kongenitálních anomáliích
- Sekundární glaukomy

Primární glaukom s otevřeným úhlem

Primární glaukom s otevřeným úhlem patří mezi častější formu primárního glaukomu. Dochází k němu většinou ve vyšším věku, ale může se vyskytnout i u mladších lidí. Je to dědičné onemocnění. (Kolín, 2007, s. 74)

Tento typ glaukomu je velmi nebezpečný, protože je bezpříznakový a člověk obvykle nevyhledá lékaře. Později může dojít k výpadkům zorného pole až k trubicovitému zúžení zorného pole. (Špačková, 2012, s. 111)

Angulární glaukom

Angulární glaukom se jinak nazývá glaukom uzavřeného úhlu. Vyskytuje se zde určitá anatomická predispozice, která způsobuje uzavření úhlu. Objevuje se často u hypermetropických očí, kde je komorový úhel úzký. Rozlišují se tři formy:

- Akutní záchvat glaukomu uzavřeného úhlu
- Chronický angulární glaukom
- Intermitentní glaukom uzavřeného úhlu

(Kolín, 2007, s. 77 – 79)

Kongenitální vrozený glaukom

Příčinou tohoto onemocnění je porucha komorového nervu. Ten je kryt membránou, která zabraňuje komorové tekutině, aby neodtékala z oka. V důsledku toho může dojít ke zvětšení oka k tzv. hydroftamu nebo buftalmu (tzv. býčí oko). Dochází ke zvětšení rohovky

a může dojít i k atrofii duhovky. Pokud se onemocnění neléčí, může vést až k slepotě. (Špačková, 2012, s. 109 – 110)

Častými příznaky mohou být epiphora, blepharospasmus a photophobie. (Kolín, 2007, s. 79)

Glaukom při kongenitálních anomáliích

Tento typ glaukomu se již v podstatě řadí mezi sekundární glaukomy. Jedná se například o kongenitální luxaci čočky. Některé kongenitální glaukomy mají nejasnou příčinu, to platí například u phakomatos nebo aniridie. (Kolín, 2007, s. 80)

Sekundární glaukomy

Sekundární glaukomy vznikají jako následek jiného očního onemocnění. (Kolín, 2007, s. 80)

Rozdělují se na glaukom s otevřeným úhlem a glaukom s uzavřeným úhlem.

- **Sekundární glaukom s otevřeným úhlem**

Patří mezi ně:

- *pseudoexfoliační glaukom*
- *Pigmentový glaukom*
- *Fakolytický a fakoanalytický glaukom*
- *Sekundární glaukom při zánětech oka*
- *Poúrazový sekundární glaukom*
- *Neovaskulární glaukom*
- *Glaukom při nitroočních nádorech*
- *Glaukom při zvýšeném episklerálním tlaku*

- **Sekundární glaukom s uzavřeným úhlem**

Mezi sekundární glaukomy s uzavřeným úhlem patří:

- *Maligní glaukom*

(Špačková, 2012, s. 112 – 113)

Léčba glaukomu

Existují tři typy léčby glaukomu:

Medikamentózní

Medikamenty mohou být noční kapky nebo tablety, které mají za cíl snižovat tvorbu komorové tekutiny a její odtok. Mezi nejčastější medikamenty patří:

beta – blokátory, inhibitory karboanhydráty a analoga prostaglandinů

- **Laserová**

Tento typ léčby se využívá pro léčení glaukomu s otevřeným úhlem i pro glaukom s uzavřeným úhlem. Cílem této metody je rozšířit otvory v komorovém úhlu a umožnit odtok komorové tekutiny. (Špačková, 2012, s. 116)

- **Chirurgická**

Prostřednictvím operace dojde ke zlepšení odtoku komorové tekutiny a nebo snížení její produkce. (Špačková, 2012, s. 116)

1.4.2 Katarakta (šedý zákal)

Podle Lexikonu očního lékařství je to „*označení pro zákal čočky v oku, který vede k rozptylu světla vstupujícího do oka a s postupujícím onemocněním se postupně zhoršuje vidění.*“ (Vlková, Pitrová, Vlk, 2008, s. 212)

Jinou definici uvádí Hycl a Trybučková (2008, s. 86): Katarakta podle nich „*představuje zkalení čočky. Typický je pomalý pokles zrakové ostrosti progredující měsíce a roky.*“

Katarakta se nejčastěji objevuje po 70. roce života alespoň na jednom oku. Rozdělujeme ji na tyto typy:

- Senilní katarakta
- Traumatická katarakta
- Komplikovaná katarakta
- Vrozené katarakty

(Hycl, Trybučková, 2008, s. 90)

Senilní katarakta

Jedná se o šedý zákal, který se objevuje po 50. roce života a pokud není známa jiná příčina. Dělí se dále na tyto typy:

- *Nukleární katarakta*
- *Kortikální katarakta*
- *Zadní subkapsulární katarakta*
- *Brunescentní katarakta*
- *Intumescentní katarakta*
- *Katarakta matura*
- *Hypermaturní katarakta*

Traumatická

Vzniká při poranění oka nebo vlivem ionizujícího záření nebo při zasažení elektrickým výbojem. (Hycl, Trybučková, 2008, s. 90 – 92)

Komplikovaná katarakta

Představuje komplikaci celkové oční choroby. Může vzniknout následkem vysoké myopie, pigmentové degenerace sítnice nebo po nitroočních operacích. Ke vzniku této katarakty může také vést diabetes mellitus, galaktosémie nebo hypokalcémie.

Vrozené katarakty

Tato katarakta vzniká v době narození a příčiny mohou být v době těhotenství. Patří mezi ně například ozáření, kortikosteroidy, sulfonamidy, kožní choroby nebo se může jednat o předčasný porod. (Hycl, Trybučková, 2008, s. 90 – 92)

Rizikové faktory vzniku katarakty

Mezi rizikové faktory vzniku katarakty patří:

- UV- záření
- Kouření
- Diabetes mellitus
- Obezita

(Kuchynka, 2000, s. 225)

Léčba katarakty

Probíhá obvykle chirurgicky. Dochází při ní k odstranění zkalené čočky, která je nahrazena čočkou umělou. (Kuchynka, 2000, s. 225)

1.4.3 Retinopatie (onemocnění sítnice)

Zahrnuje všechny patologické změny na sítnici. Příčinou mohou být oběhové poruchy, diabetes nebo nedostatek kyslíku u nedonošených dětí v inkubátorech.

Retinopatie se dělí na dva hlavní typy: diabetická retinopatie a retinopatie nedonošenců.

(<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/6.htm>)

- **Diabetická retinopatie**

Příčinou, jak již bylo řečeno, je diabetes. Ze všech lidí, kteří touto nemocí onemocněli, obvykle 2% z nich oslepnou. Retinopatie se týká očních cév a výlevu krve na sítnici.

Tvoří se nové cévy a tím může dojít k odchlípení sítnice.

Diabetes může být příčinou také dalších očních chorob, například katarakty nebo glaukomu.

(<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/6.htm>)

- **Retinopatie nedonošenců**

„Jednou z příčin je nepřiměřená koncentrace kyslíku v prostředí. V nezralé sítnici dochází k tvorbě a rozrůstání nových cév v celých trsech a jejich mohutnění má za následek odchlípení sítnice. Může vést k úbytkům zorného pole nebo i k úplné slepotě.“

(<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/6.htm>)

Objevuje se u dětí obvykle hned po narození. Je to jedna z nejčastějších příčin slepoty v dětském věku. Největší riziko retinopatie je u dětí, které jsou nedonošené (narodí se před 32. týdnem těhotenství a jejich porodní váha je nižší než 1500 g.)

Retinopatii nedonošených nelze léčit medicínsky ani chirurgicky. Lze ji pouze korigovat optickými pomůckami a úpravou osvětlení. (<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/6.htm>)

1.4.4 Odchlípení sítnice

Je to závažné oční onemocnění. Při odchlípení dochází k odloučení smyslového epitelu neuroretiny od pigmentového epitelu sítnice. Pokud dojde k přiložení sítnice co nejdříve, mohou se funkce obnovit, jinak dojde po několika týdnech k atrofii sítnice a k trvalé ztrátě zraku. (Špačková, 2012, s.100)

Odchlípení sítnice se dělí na dva typy:

- **Primární odchlípení sítnice s trhlinou**
- **Sekundární odchlípení sítnice bez trhliny**

Primární odchlípení sítnice

Mezi rizikové faktory patří vysoká krátkozrakost, degenerace sítnice v periferii nebo úrazy oka.

Sekundární odchlípení sítnice bez trhliny

Vzniká jako následek jiného očního onemocnění. Dělí se na dva typy:

- ***Trakční odchlípení sítnice***
- ***Exsudativní odchlípení sítnice***

Léčba odchlípení sítnice

Léčí se chirurgicky. V 90% se používá operační postup, který se nazývá „*pars plana vitrektomie*“. Při operaci dochází k uzavření sítnicové díry a odstraní se sklivec. 10% operací probíhá kryochirurgicky. Operace se provádí tím způsobem, že se odpreparuje spojivka a označí se místo na povrchu oka. Místo se pomrazí a na skléru v místě trhliny se našije silikonová plomba. Pokud je trhlina větší, použije se tzv. silikonový pásek.

1.4.5 Vaskulární onemocnění sítnice

Jedná se o oběhové poruchy sítnice a dochází k náhlému poklesu zrakových funkcí. Dělí se na dva typy:

- **Uzávěr retinální žíly**
- **Embolie do sítnicové tepny**

Uzávěr retinální žíly

Příčinami mohou být sklerotické změny na cévách, špatně léčený vysoký krevní tlak a poruchy srážlivosti krve. Rozdělujeme ho do dvou podtypů:

- ***Uzávěr kmene sítnicové žíly***
- ***Uzávěr větve sítnicové žíly***

(Špačková, 2012, s. 100 – 102)

1.4.6 Degenerace sítnice

„Jedná se o řadu degenerativních onemocnění nezánnětlivého původu (i když byla dříve označována jako "retinitis"), jimž je společné poškození nervových elementů sítnice.“

(<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>)

Rozděluje se na:

- Pigmentovou degeneraci sítnice
- Degeneraci žluté skvrny

Pigmentová degenerace

Řadí se mezi dědičná onemocnění a postihuje tyčinky na periferii očního pozadí. Mezi její příznaky patří například: šeroslepost, světloplachost, zúžení zorného pole.

(<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>)

Degenerace žluté skvrny

Řadí se do skupiny centrálních retinálních degenerací. Dělí se na tři typy podle věku.

- Bestova makulární degenerace (u dětí)
- Stargardtova makulární degenerace (u mládeže)
- Senilní makulární degenerace (u osob ve vyšším věku)

(<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>)

1.4.7 Refrakční vady

- **Myopie (krátkozrakost)**

Podle Kolína (2007, s. 83) pokud „*optická mohutnost dioptrického systému oka je větší než odpovídá délce bulbu, mluvíme o myopii. Rovnoběžné paprsky přicházející do oka se lámou do ohniska, které je před sítnicí.*“

Pokud je krátkozrakost do 5D, jedná se o lehkou krátkozrakost. Dělí se také na myopii lomivou a osovou. Při krátkozrakosti nad 10D může dojít k degenerativním změnám a k odchlípení sítnice od terče zrakového nervu. Jako prevence se doporučuje vyvarovat větší námahy a zvedání těžkých břemen. (<http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/2.htm>)

Při krátkozrakosti tedy člověk vidí dobře na krátkou vzdálenost a špatně na dálku. Krátkozrakost je možné korigovat brýlovou korekcí tzv. rozptylkami. Díky nim bude obraz ostřejší a světlo bude dopadat na sítnici. Běžné refrakční vady jsou korigovatelné brýlemi a tudíž nejsou příčinou zařazení člověka mezi osoby se zrakovým postižením.

(Květoňová, 1993, s. 8-9)

- **Hypermetropie (dalekozrakost)**

Kolín (2007, s.84) uvádí, „že *dioptrický systém je vzhledem k délce bulbu málo účinný. Rovnoběžné paprsky vstupující do oka se lámou do ohniska, které je za bulbem*“

Člověk s dalekozrakostí vidí lépe na dálku, ale není schopný zaměřit zrak tak dobře na blíže umístěné předměty. Na rozdíl od krátkozrakosti není dalekozrakost progresivní. Je možné ji korigovat brýlovou korekcí tzv. spojkami nebo pomocí kontaktních čoček. (Květoňová, 1993, s. 8-9)

1.4.8 Atrofie terče zrakového nervu

Atrofii předchází edém jako městnavá papila, který se charakterizuje neostrým ohrazením papily. Atrofie zrakového nervu může mít tyto příčiny:

Přerušení zrakového nervu, glaukom, pigmentová degenerace sítnice, městnavá papila, toxická amblyopie. (Kolín, 2007, s. 88)

2. Nevidomí lidé ve společnosti

V našem každodenním životě se setkáváme s lidmi s různým typem a stupněm zrakového postižení. Často vidíme na ulici osoby s bílou holí nebo takové, které jsou vedeny vodícím psem. V této situaci před námi vyvstávají otázky: Jak se zachovat? Máme jim nabídnout pomoc nebo je nechat a podporovat je v jejich vlastní samostatnosti? Jak by ale měla naše případná pomoc vypadat? Tyto otázky budou objasněny v této kapitole.

2.1 Komunikace s lidmi se zrakovým postižením

Mnoho lidí si klade tyto výše zmíněné otázky a je na rozpacích, jak k nevidomým přistupovat, jak se k nim chovat a komunikovat s nimi, aby je nevědomky neranili nebo neurazili. Proto se zde často neúmyslně nebo pod vlivem předsudků dopouštějí různých omylů nebo chyb.

Mezi jeden z omylů při komunikaci s nevidomým patří vyhýbaní se slovům typu „vidět“, „dívat se“, „podívat se“, či frázím jako například „uvidíme se se zítra.“ Často se také lidé bojí mluvit o barvách. Nevidomí přece nevidí, nemá pro ně tedy význam mluvit o tom, o jakou barvu se jedná. Z vlastní zkušenosti při práci s nevidomými však vím, že to tak není a že oni sami tyto výrazy používají. Moje klientka se mě také často ptá na to, jakou má určitá věc barvu. Například když jsem ji doprovázela na koncert její oblíbené hudební skupiny, ptala se mě, jakou barvu očí mají členové té skupiny, přestože sama barvy rozlišit nedokáže.

Dalším omylem je to, že někteří lidé mají tendenci na nevidomé mluvit hlasitěji, než je obvykle běžné. Automaticky uvažují, že kdo je „slepý“, je také „hluchý“.

Lidé se také často bojí užívat při komunikaci s nevidomým slova jako „nevidomý“ či „slepý“ a mluvit o této tématice. Obávají se, že by tím nevidomé ranili nebo urazili. Podle mého názoru není jistě vhodné hned při prvním kontaktu, abychom nevidomého vyslýchali a chtěli vědět vše o jeho handicapu. Lépe je počkat, jestli o tom začne sám. Na druhou stranu bychom se ale těmito slovy neměli záměrně vyhýbat. Je také dobré, pokud se setkáme s nevidomým a chceme mu nabídnout pomoc, zjistit, jakého stupně je jeho zrakové postižení, co je ještě schopen vidět a co už ne, resp. jestli je slabozraký nebo zcela nevidomý, s čím potřebuje pomoci a co ještě zvládne udělat sám.

Co bychom naopak neměli v komunikaci používat a čeho bychom se měli vyvarovat? Pokud vedeme nevidomého člověka třeba po ulici, cestujeme v dopravním prostředku nebo s ním sedíme u stolu, neměli bychom při popisu místa, kde se něco nebo někdo nachází,

užívat slova „tam“ nebo „támhle“ nebo „tady.“ Není to taková chyba, ale nevidomý si pod těmito výrazy nic nepředstaví. Místo toho by se mělo říkat: „vlevo“, „vpravo“, „po vaší pravé ruce“, „před vámi“, „za vámi“ apod.

2.2.Poskytnutí pomoci

Pokud se setkáme s nevidomým člověkem a chceme mu nabídnout svoji pomoc, měli bychom se držet určitých pravidel a zásad, aby naše pomoc byla smysluplná a efektivní. Na prvním místě stojí oslovení, které může být doprovázeno také lehkým dotknutím se jeho paže, aby dotyčný věděl, že mluvíme právě na něj. Pokud se jedná o někoho, koho známe, měli bychom ho oslovit i jménem. Popřípadě pokud se neznáme tak dobře, tak připojit i svoje jméno nebo odkud se známe. (Michálek, Vondráčková, 2013, s. 40 - 45)

Nevidomému nabídneme svoji paži, za kterou se chytne a takto ho vedeme. Díky tomuto držení jde vždy krok za námi a vnímá pohyby našeho těla, zda jdeme doprava, doleva apod. Nikdy nevidomého netlačíme před sebou a vedeme ho vždy tím nejbezpečnějším způsobem, tzn. pokud jdeme po ulici, tak na straně dále od vozovky. (Michálek, Vondráčková, 2013, s. 40 - 45)

Cestou nevidomému hlásíme všechny překážky, které budou následovat (schody nahoru/dolů, eskalátor, obrubník, přechod přes vozovku apod.). Rychlost chůze se vždycky řídí podle pomalejšího z dvojice a podle náročnosti terénu.

Pokud cestujeme dopravními prostředky, po nástupu do tramvaje/autobusu obvykle vyhledáme volné místo a nabídneme ho nevidomému, ale nenutíme ho, rozhodnutí, zda si sedne, necháme na něm. Ne vždy je na nevidomém na první pohled znát, že skutečně nevidí, proto je možné, že se v tramvaji setkáme i s negativními reakcemi cestujících. Pokud nevidomý nemá u sebe bílou hůl a je to ještě mladý člověk nebo dítě a nedaleko stojí starší lidé, může se stát, že někdo z ostatních cestujících nevidomému člověku vyčte, že sedí.

Při vstupu do místnosti nevidomého usadíme ke stolu. Obvykle mu položíme ruku na opěradlo židle a nevidomý si sám sedne. Neusazujeme ho násilím sami.

Při pobytu v místnosti informujeme nevidomého o situaci kolem, jestli je tam ještě někdo další kromě nás, co se tam nachází – předměty, výzdoba apod. Řekneme mu, jaké předměty jsou na stole. Pokud je tam i jídlo a pití, popíšeme, jaký je sortiment a kde se to konkrétně nachází. Poskytneme jen základní informace o situaci, zdoluhavý popis by pro něj

mohl být nudný a obtěžující. Na míře popisu se s nevidomým dohodneme. (Michálek, Vondráčková, 2013, s. 40 - 45)

Základním pravidlem ale je vždycky se nevidomého zeptat, co vlastně potřebuje, nic mu nevnucovat, pomáhat mu jen s tím, co sám skutečně nezvládne a snažit se ho podporovat v samostatnosti.

3. Vodící psi pro nevidomé

Jednou z významných kompenzačních pomůcek pro nevidomé je vodící pes. Doprovází nevidomého na každém jeho kroku, umožňuje mu větší samostatnost a je jeho věrným společníkem na všech cestách. V této kapitole je nejprve definován pojem „vodící pes“ a dále jsou popsána jednotlivá psí plemena, která se využívají pro výcvik vodících psů. V poslední části se zabývám historií vodících psů ve světě, v Čechách, resp. v bývalém Československu.

3.1 Definice

Podle Střediska výcviku vodících psů (SVVP) „*vodící pes je jednou z kompenzačních pomůcek pro nevidomé, slabozraké nebo pro lidi se zbytky zraku.*“

(<http://www.vodicipsi.cz/nasecinnost.htm>)

Vodící pes doprovází člověka při jeho každodenních cestách všude, kde mu to je umožněno. Není však jen kompenzační pomůckou nevidomého, ale také jeho pomocníkem, společníkem a kamarádem, jenž při něm stojí a pomáhá mu vždy a za všech okolností a na kterého se může spolehnout.

3.2 Plemena psů využívaná pro vodící psy

Pro výběr vodícího psa je třeba zvolit správné psí plemeno. Ne každé je vhodné a ne každý pes se může stát vodícím psem. Z vlastní praxe vím, že mezi nejvhodnější a nejvíce využívaná plemena pro výcvik vodících psů patří labradorský retriever a zlatý retriever, ale využívá se také německý ovčák, pudl, kolie, border kolie aj. Tato plemena jsou nejvhodnější pro jejich vlastnosti a charakter. Správný vodící pes by měl být klidný, trpělivý a přátelský, ale i rozhodný, pracovitý a vytrvalý. Rozhodně by neměl být agresivní a útočný.

Anglická wikipedie uvádí jako další možná tato plemena: dobrman, rottweiler nebo americký pitbul terrier. Já osobně se však k využívání těchto plemen nepřikláním. Podle mého názoru nejsou vhodná pro výcvik, neboť tyto psi mají jinou, někdy poměrně ostrou, povahu a temperament. Vyžadují mnohem více zkušeností a potřebnou autoritu. Rozhodně by nebylo vhodné, aby tyto psi doprovázeli děti nebo lidi, kteří nemají dostatek zkušeností a autoritu.

3.2.1 Labradorský retriever

Plemeno pochází z Newfoundlandu v USA, kde byl tento pes původně využíván jako pomocník rybářů při rybolovu. Odtud se dostal do Anglie a tady se z něj stal lovecký pes. Svůj současný název získal po severovýchodním cípu Ameriky, oblastí mezi pobřežím Grónska a poloostrovem Labrador. Původní barva těchto psů byla černá. V roce 1899 se poprvé v černém vrhu narodilo žluté štěně, a jak se potom tato barva vyskytovala ve vrhu častěji, viděli v tom chovatelé možnost druhé barvy k chovu labradorů. Od roku 1904 zapsal Britský club labradorského retrievera do seznamu čistokrevných psů.

Labrador je laskavé a přívětivé povahy. Je to vyrovnaný a velmi aktivní pes. Má rád vodu a je to oddaný společník. Jeho učenlivá, přítulná a neagresivní povaha dělá z labradora oblíbeného rodinného psa.

(Calabro, 1998, s. 81 – 82)

3.2.2 Zlatý retriever

Toto plemeno bylo vyšlechtěno ve Skotsku v 19. století a poprvé bylo přijato v Anglii k registraci v roce 1903 pod názvem Flat Coats – Golden. V roce 1908 byl poprvé vystavován. Teprve roku 1911 bylo uznáno pod názvem Retriever (zlatý a žlutý).

Jsou známy tři typy zlatých retrieverů:

- britský typ
- americký typ
- kanadský typ

Zlatí retrievři milují vodu. Původně byli chováni jako lovečtí psi, využívání k lovu vodního ptactva díky schopnosti aportovat. V dnešní době je to nejpopulárnější domácí plemeno psa v USA, páté nejpoulnější v Austrálii a osmé nejpopulárnější ve Velké Británii.

Využívají se také jako vodící psi, asistenční psi nebo jako záchranáři. Mají přátelskou povahu, snadno se učí, mají dobrý vztah k dětem, k dalším psům i k jiným domácím zvířatům.

(http://en.wikipedia.org/wiki/Golden_Retriever)

3.2.3 Německý ovčák

Jak již název napovídá, pochází toto plemeno z Německa, kde bylo poprvé datováno v roce 1899. Německý ovčák se vyznačuje vysokou inteligencí, odvahou, silou a schopností nechat se snadno vycvičit. Pro tyto vlastnosti je využíván při práci jako vodící pes, jako záchranář, pro službu u policie nebo u armády, ale také v herectví.

Na počátku rozvoje výcviku vodících psů patřil německý ovčák mezi nejčastěji využívaná plemena, ale v dnešní době je více nahrazován labradorským retrieverem nebo zlatým retrieverem. Důvodem je to, že tato plemena jsou přátelštější a více spolupracují. Na rozdíl od nich němečtí ovčáci jsou k cizím lidem nedůvěřivější, jsou zvyklí poslouchat jen jednoho člověka a někdy mohou být i agresivní.

Proto bývají němečtí ovčáci více využíváni jako policejní psi nebo v armádě.

(http://en.wikipedia.org/wiki/German_Shepherd_Dog)

3.3 Historie vodících psů

Tato podkapitola pojednává o historii vodících psů ve světě, o počátcích výcviku a za jakých okolností k tomu došlo. Také se zabývá historií výcviku vodících psů v Čechách, resp. v bývalém Československu.

3.3.1 Historie vodících psů ve světě

První zmínka o soužití člověka a psa sahá již do pravěku. Pes je vůbec nejstarší domestikované zvíře na světě. Nejdříve člověk navázal vztah s vlkem 400.000 let př.n.l. a později 150.000 let př.n.l. došlo k domestikaci psa. Pes pomáhal člověku při lovu a nosil mu různé předměty.

O počátcích vodících psů se lze dočíst až o něco později. První záznam týkající se psa, doprovázejícího nevidomého člověka, byl datován kolem r. 100 po Kr. v Herculaneu ve starém Římě. Na nástěnných malbách je zde možné pozorovat výjevy ze života ve starověkém Římě a na nich je zobrazen i nevidomý člověk, kterého vede pes. Další zmínka o vodících psech pochází ze středověku, což dokládá dřevoryt, na kterém je postava nevidomého, již doprovází pes.

První skutečné pokusy zabývající se výcvikem vodících psů pocházejí z Paříže z konce 18. století. (<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/vodici-psi/historie.php>)

Roku 1819 byl v Rakousku založen Johanem Wilhelmem Kleinem Institut pro vzdělávání nevidomých ve Vídni.

Systematický výcvik vodících psů začal až během první světové války v Německu. Zde vzniklo zásluhou Gerharda Stallinga Výcvikové centrum pro vodící psy. Bylo to roku 1916 v Oldenburgu. Podobná centra byla v té době zakládána i v jiných německých městech. Celkem se zde ročně vycvičilo kolem 600 psů, kteří byli dodáváni z Německa také do jiných evropských zemí, do USA nebo Kanady. Další škola vznikla v Pottsdamu, kde byli cvičeni němečtí ovčáci. Roku 1927 v časopise Saturday Evening Post vyšel článek s názvem The Seeing Eye (v překladu vidící oči).

V USA později vznikla škola pro výcvik vodících psů s názvem The Seeing Eye, pojmenovaná podle výše zmíněného článku. V prvním roce prováděla tato škola výcvik u 17 psů. Toto výcvikové zařízení funguje dodnes.

Také ve Velké Británii vznikla roku 1934 škola pro výcvik vodících psů a zde také byla roku 1989 založena Federace škol pro výcvik vodících psů.

(<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/vodici-psi/historie.php>)

3.3.2 Historie vodících psů v ČR

V České republice resp. v Československé republice sahají první počátky výcviku vodících psů do roku 1922. Boom nastal ale mnohem později, až v 60. letech 20. století. Výcvik vodících psů v této době se však zakládal hlavně na metodě „pokus, omyl“, protože díky byrokracii komunistického režimu nebylo umožněno navázat kontakt se západními zeměmi, kde již byl výcvik vodících psů rozvinutější a měli více zkušeností.

Skutečný rozvoj výcviku vodících psů u nás nastal až po pádu komunismu po roce 1990. V Praze Jinonicích bylo tehdy pod patronátem České unie nevidomých a slabozrakých založeno Středisko výcviku vodících psů.

(http://kdvp.brailnet.cz/histor_cr.php)

4. Výcvik vodících psů

Práce vodícího psa je velmi náročná, a proto jsou nároky na jeho výcvik značně vysoké. Ne každý pes je vhodný k tomu stát se vodícím psem. Takový pes musí být řádně vybrán a musí se hodit pro tuto práci, musí být zdravý, mít správné vlastnosti a povahu. Existuje mnoho středisek, center či trenérů, kteří se zabývají výcvikem vodících psů. Každý z nich používá pro výcvik určité metody a techniky a nabízí klientům různé služby.

Před započítím samotného výcviku je důležitý výběr štěňat. Jak již bylo řečeno v předchozí kapitole, mezi nejčastěji využívaná plemena patří labradorský retriever, zlatý retriever a německý ovčák. Štěňata bývají předána do tzv. předvýchovy v osmi týdnech.

4.1 Předvýchova

Předvýchova budoucích vodících psů probíhá v dobrovolnických rodinách. Zde jsou štěňata od věku osmi týdnů až přibližně do jednoho roku a poté se dostanou do střediska výcviku, kde již začíná samotný výcvik. Je to ale velmi individuální a závisí to na konkrétním psovi. Někteří jsou do střediska umisťováni dříve ještě před dovršením jednoho roku, jiní až po roce.

V předvýchově štěňata musí získat základy poslušnosti, hygieny a základní sociální návyky, to znamená naučit se slyšet na jméno a reagovat na základní povely jako např.: „Sedni! Lehni!“ Štěně by také mělo umět aportovat.

Z praxe vím, že předvychovatel se může stát víceméně každý člověk. Nemusí mít ani žádné speciální kynologické zkušenosti nebo projít odbornými zkouškami. Nejdůležitější je, aby předvychovatel měl pro psa dostatek času a mohl s ním strávit ideálně 24 hodin denně. Psa by měl nechávat o samotě maximálně na 2-3 hodiny. Pes by rozhodně neměl být zavřený celý den v kotci a dvakrát denně ho vyvenčit. To je zcela špatně a neplnilo by to by funkci předvýchovy. Je třeba, aby si pes zvykl na správný režim už v této fázi výchovy, protože po absolvování výcviku a nástupu do služby bude trávit veškerý čas se svým pánem a všude ho doprovázet. Podmínkou proto je, aby předvychovatel vychovával štěně v bytě a pokud možno ve velkém městě, aby si zvíře zvyklo na ruch a hluk a aby se naučilo cestovat různými dopravními prostředky. Je také velmi důležité brát s sebou štěně do různých zařízení, např. do restaurací, divadel, kin a na koncerty, aby si zvyklo se v takovémto prostředí pohybovat. Štěně se musí umět sžít s lidmi, psy i jinými domácími zvířaty.

Z praxe ve Středisku výcviku vodících psů vím, že jednou za 5-6 týdnů se tam koná tzv. sraz štěnat. Je to sraz všech předvychovatelů, kteří mají v péči štěně. Během tohoto srazu se kontroluje zdravotní stav štěněte, jeho povahové vlastnosti i průběh výchovy v rodině. Středisko výcviku platí předvychovateli krmivo pro štěně a hradí veterinární ošetření. Ne každý pes, který projde předvýchovou, je vhodný pro výcvik na vodícího psa. Proto se konají tato setkání, aby se zjistilo, jak na tom jednotliví psi jsou. Obvykle bývá z výcviku vyřazeno asi 30 - 40% psů.

4.2 Výcvik vodících psů

V této podkapitole vycházím hlavně ze zkušeností a získaných znalostí ze své praxe ve Středisku výcviku vodících psů v Jinonicích. Existuje mnoho organizací v ČR, které se zabývají výcvikem vodících psů a samotný výcvik a jeho průběh se může v jednotlivých organizacích lišit. V další části práce bude zmínka i o ostatních výcvikových střediscích.

Výcvik vodícího psa trvá celkem 1,5 roku a začíná hned poté, co se štěně dostane do předvýchovy. V dobrovolnické rodině je pes vychováván do věku jednoho roku a poté z dobrovolnické rodiny odchází do střediska, kde je cvičen pod odborným vedením cvičitele. Ve Středisku výcviku vodících psů v Jinonicích je několik cvičitelů a každý má na starosti několik psů. Ti jsou ve středisku umístěni v kotcích, nejčastěji po dvou, ale někdy i samostatně. Kotec se skládá z vnitřní a venkovní části. Ve vnitřní části má každý pes misku na vodu a na krmení a také podložku, na které může ležet.

Tento výcvik trvá zpravidla 6-8 měsíců. Záleží na konkrétním psovi, na jeho povahových vlastnostech, jak rychle se učí a kolik se toho naučil již v předvýchově. Je důležité také sledovat psa po zdravotní stránce. Každý pes během celého výcviku od předvýchovy až po samotný výcvik absolvuje průběžně veterinární kontroly. Vlastní očkovací průkaz, kde jsou záznamy o všech očkováních, kastraci, RTG loketních a kyčelních kloubů, vyšetření očí apod. Kontroluje se také krev a trus. Každý pes musí při předání mít u sebe Osvědčení o způsobilosti vodícího psa a zdravotní kartu. (<http://www.vodicipsi.cz/vycvikpsu02.htm>)

Pes se od začátku výcviku učí chodit v postroji. Cvičitel chodí se psem do města. Pes si musí zvyknout na pohyb v rušném provozu.

Jednou z nejdůležitějších věcí, které se pes musí naučit, je označit překážky, umět se jim vyhnout, obejít je nebo se před nimi zastavit. Musí rozumět povelům „vlevo“, „vpravo“, „vpřed“ atd. Musí také vědět, že se má zastavit před vozovkou a označit přechod pro chodce. O tom, zda je možno bezpečně přejít vozovku, ale musí nevidomý člověk rozhodnout sám a dát psovi k tomu pokyn. Pes nedokáže sám odhadnout vzdálenost, jak daleko je příjezdějící auto a neumí také rozlišit, jestli na semaforu svítí červená nebo zelená, protože psi jsou barvoslepi.

Vodící pes se musí naučit celkem 34 povelů, které jsou od něho požadovány v rámci závěrečné zkoušky, jíž je zakončen výcvik. Povelů, které by pes měl zvládat, je ale ve skutečnosti mnohem více.

(<http://www.vodicipsi.cz/vycvikpsu.htm>)

Jiné metody výcviku využívá Pes pro Tebe o.p.s – organizace pro výcvik vodících a asistentních psů. Psi zde nejsou umístováni v kotcích, ale přímo u cvičitele v bytě. Ten může mít najednou ve výcviku maximálně dva psy. Může se tak psům více věnovat a volit individuální přístup.

Tento typ výcviku představuje výhodu také v tom, že pes po příchodu k cvičiteli z předvýchovy se vrací zpět do bytu. Není to pro psa taková změna a může se se změnou prostředí snadněji vyrovnat. Cvičitel je se psem v každodenním kontaktu a bere si psa s sebou i na dovolenou. Pes při tomto výcviku prochází řadou vyšetření, například laboratorními krevními testy na vyšetření jater, slinivky, ledvin a diabetu.

Samotný výcvik psů u cvičitele se již neliší. Cvičitel užívá obdobné techniky a učí psa stejné povely. Podle Psa pro Tebe o.p.s se pes musí naučit alespoň 50 povelů, to je více než uvádí Středisko výcviku vodících psů v Jinonicích, kde pes musí ke zkoušce umět jen 34 povelů. (<http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>)

Je obtížné určit, která metoda výcviku je lepší. Z vlastní praxe znám Středisko výcviku vodících psů v Jinonicích, kde jsem měla možnost starat se o psy, vidět, jak tam žijí a účastnit se i samotného výcviku. Po této zkušenosti hodnotím středisko v Jinonicích velmi pozitivně. Cvičitelé i ošetřovatelé volí velmi profesionální přístup, udržují si autoritu a se psy zacházejí velmi dobře.

Později jsem měla možnost hovořit také s klientem, který má svého vodícího psa ze společnosti Pes pro Tebe. Tento klient samozřejmě hodnotil velmi pozitivně tuto společnost a upozornil mě na odlišný přístup a metody výcviku. Jeho výhodou oproti středisku v Jinonicích je to, že cvičitel se psům více věnuje individuálně a naváže s nimi bližší vztah.

4.2.1 Povel, které se musí vodící pes naučit

Ke zkoušce se pes musí naučit celkem 34 základních povelů, ve skutečnosti jich je ale mnohem víc. Zde si uvedeme a vysvětlíme ty nejzákladnější.

- **Chůze**

Pes se musí naučit rozejít na povel „**vpřed**“, kterého se využívá, kdykoliv pes přeruší chůzi. Naopak když klient potřebuje zastavit, použije povel „**stůj**“ a pes musí okamžitě poslechnout. Pes se musí naučit, aby bezdůvodně neměnil tempo a směr chůze.

Pokud nevidomý chce, aby pes zrychlil, použije povel „**rychle**“. Tento povel se nejčastěji využívá, když nevidomý potřebuje přejít přes silnici. Naopak, pokud si není jistý nebo jde po náročnějším povrchu, dá psovi povel „**pomalů**“, aby zpomalil tempo chůze.

Pokud klient potřebuje, aby pes odbočil, použije povel „**vpravo**“ a „**doleva**“. Pojem vlevo se nepoužívá, protože „vlevo“ a „vpravo“ zní psovi podobně.

- **Překážky**

Pes se vyhýbá všem překážkám, pokud je to možné a má dostatek místa. Když se překážce nemůže vyhnout, zpomalí a označí ji tím, že se před ní zastaví. Nevidomý obvykle využívá hůl, kterou drží v pravé ruce (v levé ruce vždycky drží psa) a ohmatá si holí překážku (např.: schody, nerovnost v terénu apod.)

- **Vstup do vozovky a nalezení chodníku**

Na povel „vpřed“ pes vstoupí do vozovky a rychle převede nevidomého přes silnici. Poté ho dovede k okraji chodníku a zastaví se před ním stejně, jako kdyby označoval překážku. Pokud chodník není v bezprostřední blízkosti, dá klient psovi povel „**hledej chodník**“ a pes ho dovede k nejbližšímu chodníku.

- **Nalezení schodů, eskalátoru**

Nevidomý užívá povel „**hledej schody**“ a také může upřesnit, o jaké schody se jedná, jestli „nahoru“ nebo „dolů“. Pes nalezne schody a zastaví se.

Na povel „vpřed“ vyrazí.

Po schodech pes obvykle volí volnější tempo a vždycky při chůzi ze schodů i do schodů označuje poslední schod. Obdobné je to u eskalátoru. Pes dostane povel „**hledej eskalátor**“, najde ho a zastaví se před ním.

Teprve na povel „vpřed“ vstupuje na eskalátor. (Tůmová, 2012, s. 28 - 31)

- **Chůze po krajnici**

Pokud není u silnice chodník, musí pes vést nevidomého po krajnici. Nevidomý při tom používá tyto povely: „**vpravo kraj**“ anebo „**doleva kraj**“. (Tůmová, 2012, s. 28 – 31)

5.2.2 Požadavky na cvičitele

- **Odborné předpoklady**

Cvičitel (trenér) musí mít základní znalosti z oblasti kynologie, ovládat metodiku výcviku, orientovat se v anatomii a fyziologii psa, znát také etologii psů a mít základy veterinární péče. Kromě těchto znalostí, týkajících se přímo psů, musí mít také základní vědomosti z oblasti sociální práce. Musí umět správně jednat a komunikovat s lidmi s postižením, mít základy psychologie, sociální práce a osobní asistence.

- **Osobnost cvičitele**

Cvičitel by měl být klidný, vyrovnaný a trpělivý, musí být ale také důsledný a mít autoritu, být komunikativní a přátelský k lidem i ke zvířatům. (Svobodová, 2011, s. 114)
Ze zkušenosti z praxe vím, že cvičitelem se může stát každý člověk, nepotřebuje k tomu absolvovat žádné speciální odborné kurzy nebo mít na to vystudovanou nějakou školu, ale musí se nejdříve stát dobrovolníkem – předvychovatелеm a vycvičit v předvýchově nějaké psy. Poté se daná organizace může rozhodnout ho zaměstnat jako cvičitele. Přesto je ale velmi vítané a důležité, aby cvičitel měl i teoretické znalosti z oblasti kynologie.

4.3 Získání vodícího psa

4.3.1 Podmínky

Vodícího psa může získat každý zrakově postižený člověk, který je schopen se sám o sebe i o psa postarat a zvládá základy prostorové orientace.

Kdo nemůže získat vodícího psa:

- Osoba bez bydliště
- Žadatel není schopen se o psa sám postarat
- Žadatel žije nevhodným způsobem života (alkohol, drogy)
- Žadatel není ochotný přistoupit na podmínky poskytovatele

(<http://www.vodicipsi.cz/jakziskatpsa.htm>)

Vodícího psa může získat osoba, která vlastní průkaz ZTP/P a má tedy nárok na průvodce. Musí být úplně nevidomý nebo mít tzv. praktickou slepotu. Další podmínkou je získání posudku od svého očního lékaře. Vodící pes nepatří mezi nárokové pomůcky. Ne každý, kdo si o něj zažádá, ho skutečně dostane, ne každý na něj má nárok. (Tůmová, 2012, s. 23)

V rámci mé praxe ve Středisku vodících psů v Praze v Jinonicích jsem zjišťovala, jaký počet vodících psů ročně vycvičí a jaký je průměrný věk žadatelů o psa. Dozvěděla jsem se, že ročně vycvičí pro nové žadatele 10 – 12 psů a průměrný věk je prý obtížné určit, mají žadatele ve věku od 20 do 50 let. Oslovila jsem také další organizace pro výcvik vodících psů. Většina z nich mi neodpověděla. Podařilo se mi ještě získat informace od cvičitele Milana Dvořáka z brněnské Školy pro výcvik vodících psů. Sdělil mi, že jejich středisko předá ročně cca 20 psů. Průměrný věk žadatelů k roku 2013 byl 37 let. Také uvedl, že jejich klienti mají nejčastější stupeň zrakového postižení těžkou slabozrakost a praktickou nevidomost. Nakonec se mi podařilo oslovit také cvičitelku Olgu Tomášů z obecně prospěšné společnosti Pomocné tlapy. Ta uvedla, že ročně předají pouze 1 – 2 vodící psy, protože se více specializují na asistenční psy a průměrný věk žadatelů je 30 let.

4.3.2 Legislativa

Dle zákona 329/2011 o poskytování dávek je vodící pes poskytován jako určitý druh kompenzační pomůcky osobám se zrakovým postižením.

Tento zákon uvádí:

„Příspěvek na zvláštní pomůcku, který je poskytován na pořízení vodícího psa, se poskytne jen na pořízení psa, který byl vycvičen a předán právnickou nebo fyzickou osobou, která je členem mezinárodní organizace sdružující výcvikové školy. Podmínka členství v mezinárodní organizaci sdružující výcvikové školy se považuje za splněnou, i pokud není právnická nebo fyzická osoba jejím členem, avšak podala přihlášku za člena, nejdéle však po dobu 2 let ode dne podání této přihlášky. Prováděcí právní předpis stanoví dovednosti vodícího psa, které musí splňovat.“

Vodícího psa jako kompenzační pomůcku hradí z 90% krajské pobočky úřadu práce a z 10% centrum pro výcvik vodících psů. Těchto 10 % se obvykle získá ze sponzorských darů. Celková cena výcviku vodícího psa se pohybuje kolem 250.000 Kč. Je proto nutné vždycky

pečlivě vybírat, komu psa dát a komu ne, pro koho je dobrý a pro koho naopak není vhodný, kdo se o psa dobře postará a kdo by naopak vodícího psa zneužíval například k žebrání.

4.4 Příprava klientů

Před samotným předáním psa je třeba, aby klient byl náležitě proškolen a prošel určitou přípravou, protože ne každý již má nějaké zkušenosti se psy. Pro někoho je vodící pes vůbec první zvíře v jeho životě, o které se stará. Každý člověk je jiný, má jiné vlastnosti a také určité specifické požadavky na svého budoucího vodícího psa.

Ve Středisku výcviku vodících psů v Jinonicích se každý žadatel o vodícího psa musí předem zúčastnit speciálního třídního školení. Zde si středisko prověří, jak na tom klient je, jak zvládá prostorovou orientaci a samostatný pohyb. Dozví se zde, jak se o psa má starat, jak ho krmit, venčit a jakou pomoc mu může vodící pes poskytnout. Sám si zde také může vyzkoušet různé typy psů - psy různých povah, tempa chůze a průvodcovských schopností.

Klient si může stanovit určité požadavky na psa ohledně pohlaví, povahy, charakteru, barvy srsti apod. I sami cvičitelé mohou poradit a doporučit, který vodící pes by byl pro daného člověka ten nejvhodnější. (<http://www.vodicipsi.cz/pripravaklientu.htm>)

Velmi důležitý je výběr dvojice klient – pes. Měli by mít podobné vlastnosti a charakter a také tempo chůze. Například mladý člověk, který rád sportuje, by si měl najít aktivnějšího psa a starší člověk naopak psa klidnějšího a pomalejšího. Jak mi sdělil jeden klient, je důležitá i velikost psa. Uvedl, že při jeho vyšší postavě preferoval psa, protože feny bývají obvykle menší.

Po tomto školení cvičitel navštíví klienta v jeho bydlišti. Prohlédne si místo, kde klient bydlí, a jeho okolí, kde bude moci psa venčit, kde je nejbližší veterinární středisko apod. Tato návštěva se koná již v době, kdy je vybrán vhodný pes a cvičitel ho obvykle přiveze sebou, aby ho představil klientovi. (<http://www.vodicipsi.cz/pripravaklientu.htm>)

4.5 Předání psa

Předání psa ve Středisku výcviku vodících psů v Jinonicích trvá dva týdny. První týden probíhá přímo ve středisku. Klienti jsou zde ubytováni v tzv. „domečku“ (tak se zde říká ubytovacímu zařízení pro klienty). Tady se již klient samostatně setkává se svým budoucím psem. Má ho u sebe na pokoji a učí se o něj správně pečovat, krmit ho, venčit, česat apod. Učí se také, jak mu správně nasadit postroj.

Druhá část předávání (druhý týden) probíhá v místě bydliště klienta. Cvičitel zde stráví

s klientem a jeho vodícím psem určitý čas a učí psa konkrétní trasy, které klient ve svém životě často používá. (<http://www.vodicipsi.cz/predavanipsu.htm>)

Jinak probíhá předávání ve společnosti Pes pro Tebe o.p.s. Asi tři měsíce před předáním psa zažádá klient o příspěvek na kompenzační pomůcku – vodícího psa. Tuto žádost podá na obecním nebo obvodním úřadě v místě svého bydliště. K žádosti musí přiložit doporučení od svého očního lékaře, doložit příjmy a pak čeká, až mu úřad přizná vyplacení částky. Poté mu může být pes předán. Pokud potřebuje psa rychleji například z důvodu úmrtí předchozího psa, je mu předán dříve. Samotné předání pak probíhá nejdříve v okolí centra výcviku a poté v místě bydliště klienta, kde se pes učí nové trasy. (<http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>)

Ve výcvikovém středisku Pomocné tlapy o.p.s probíhá předání takto: Pes se svým klientem musí složit tzv. závěrečnou zkoušku po několikadenním společném tréninku. Klient přijede do Třemošné u Plzně, kde se ubytuje společně se svým psem a trenér za nimi dojíždí. Klient se učí pečovat o psa a cvičit všechny povely, které by pes měl umět.

Závěrečná zkouška poté probíhá ve velkém městě na neznámé trase před zkušební komisí, která je tvořena třemi lidmi: trenérem, jakýmkoliv rodinným příslušníkem, kterého si klient sám vybere, a úředníkem městského nebo obecního úřadu, který bude klientovi psa proplácet. Pokud klient předvede správně všechny povely a projde zkouškou, přemístí se spolu se psem a cvičitelem do místa svého bydliště. Zde cvičitel naučí psa nové trasy, které klient potřebuje používat, ukáže klientovi, kde může psa venčit a také se pokusí najít nejbližší veterinární středisko. Toto předávání v místě bydliště klienta trvá tak dlouho, jak klient potřebuje, aby byl připraven.

(<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nase-sluzby/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome-a-slabo zrake-717.html>)

5. Organizace v ČR zabývající se výcvikem vodících psů

V této kapitole se zabývám samotným výcvikem v jednotlivých organizacích, které cvičí vodící psy. Kromě nich ale také existuje velký počet cvičitelů, kteří cvičí psa soukromě a nejsou pod žádnou organizací. Každá z těchto organizací i každý cvičitel uplatňuje jiné metody a techniky výcviku a každý nevidomý člověk si tak může vybrat, který typ výcviku a přístupu mu nejvíce vyhovuje, odkud bude mít svého budoucího vodícího psa. V rámci mého hloubkového rozhovoru jsem se od jednoho respondenta také dozvěděla o Klubu držitelů vodících psů, s kterým spolupracuje a účastní se některých jeho akcí. Sdělil mi, že nedávno se zúčastnil soutěže ve výkonu vodících psů, kde spolu se svým vodícím psem získali 1. místo.

5.1 Klub držitelů vodících psů

Klub držitelů vodících psů sdružuje uživatele vodících psů, jejich rodiny a přátele a všechny, kdo mají zájem pomoci lidem se zrakovým postižením a stát se členem tohoto klubu. Byl založen roku 1985. Jeho současnou předsedkyní je Petra Dušková, která sídlí v Kladně. Klub se dělí do osmi sekcí, ve kterých má své zástupce: Jsou to tyto regiony:

- Středočeský region
- Region Praha
- Západočeský region
- Karlovarský region
- Východočeský region
- Jihočeský region
- Brněnský region
- Zlínský region

Ve své činnosti klub také spolupracuje se Střediskem výcviku vodících psů v Jinonicích. Klub organizuje pro své členy letní soustředění a také soutěže. Pořádá Mistrovství České republiky ve výkonu vodících psů s názvem Memoriál Miroslava Fišera.

- **Podmínky soutěže**

Této soutěže se může zúčastnit každý člověk, který je pro svoji zrakovou vadu držitelem průkazu ZTP/P, vlastní vodícího psa a zaplatí startovné v předepsané výši. Pes musí být v dobrém zdravotním stavu a být očkovaný. Jeho majitel musí předložit potvrzení, že vodící pes je způsobilý k vodění zrakově postiženého člověka.

(<http://kdvp.braillnet.cz/index.php>)

- **Soutěž**

Soutěž se skládá ze dvou disciplín: z poslušnosti a frekvence.

Poslušnost

Disciplína z poslušnosti je tvořena těmito úkoly, které musí vodící pes splnit:

- Polohy psa („sedni“, „lehní“, „vstaň“)
- Přivolání psa
- Aport
- Obraty na místě

Hodnotí se správnost splnění těchto úkolů, ale také celková souhra nevidomého člověka a jeho vodícího psa. (<http://kdvp.brailnet.cz/mistrov.php>)

Frekvence

Do disciplíny frekvence se řadí tyto cviky:

- Zahájení chůze
- Vyhýbání se překážkám
- Změna tempa chůze
- Nalezení přechodu
- Přejít přes vozovku
- Označení schodů a eskalátoru

(<http://kdvp.brailnet.cz/mistrov.php>)

5.2 Středisko výcviku vodících psů (SVVP SONS ČR)

Středisko výcviku vodících psů sídlí v Praze- Jinonicích. Středisko funguje pod Sjednocenou organizací nevidomých a slabozrakých (SONS). Tato organizace pomáhá hájit zájmy nevidomých a slabozrakých a provozuje služby, které pomáhají nevidomým začlenit se do společnosti.

Středisko výcviku vodících psů zajišťuje výchovu a výcvik vodících psů, připravuje žadatele na převzetí a péči o psa a uskutečňuje jeho převzetí a dále poskytuje pomoc a poradenství při řešení jakýchkoliv problémů, které se mohou vyskytnout i po předání psa. Každý měsíc se zde pravidelně koná sraz štěňat z předvýchovy. Na tomto srazu se zkoumá

jejich zdravotní stav, povahové vlastnosti a průběh výchovy v předvýchově.

Od roku 1997 je toto středisko členem Mezinárodní federace vodících psů (International Guide Dog Federation), která má sídlo ve Velké Británii a působí ve většině vyspělých zemích světa.

(<http://www.vodicipsi.cz/index.htm>)

Ze zkušenosti z praxe vím, že klienti mají možnost i po převzetí psa nadále spolupracovat a být v kontaktu se Střediskem výcviku vodících psů. To pro ně pořádá pravidelně každý čtvrtek tzv. klientská odpoledne. Zde mají klienti možnost potkat se s ostatními uživateli vodících psů. Někdy je zde také zajištěn speciální program. V rámci své praxe jsem například měla možnost zúčastnit se v rámci klientského odpoledne exkurze do výroby krmiv pro psy. Jindy se zde klienti scházejí a chodí společně i se zaměstnanci třeba do restaurace. Mají také možnost domluvit se individuálně s cvičitelem a za jeho odborné pomoci si procvičit některé povely se svým psem.

5.3 Pomocné tlapky o.p.s

Obecně prospěšná společnost Pomocné tlapky byla založena v únoru roku 2001. Sídlí ve Starém Plzenci, tj. asi 10 km od Plzně. Tato organizace se zabývá chovem, předvýchovou a výcvikem asistenčních, signálních a vodících psů a věnuje se také canisterapii. Tyto vycvičené psy mohou zdarma využívat lidé, upoutaní na invalidní vozík a lidé se zrakovým nebo kombinovaným postižením. Do výcviku psů jsou vybírána převážně tato psí plemena: zlatý retriever, labradorský retriever a flat-coated retriever.

(<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nase-sluzby/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome-a-slabozrake-717.html>)

Psi nejprve absolvují předvýchovu v dobrovolnických rodinách a do výcviku se dostanou ve věku 10–12 měsíců. V předvýchově se musí naučit základní hygienické návyky a základní povely, umět se chovat v bytě a pohybovat se v rušném prostředí města. Někdy také společnost zakoupí již prověřeného vycvičeného psa ve věku 20 měsíců. Poté zde každý pes absolvuje řadu vyšetření, mezi něž patří vyšetření moči, krve, očního pozadí, kyčlí a kloubů.

Výcvik probíhá obvykle 6–8 měsíců celkem ve třech fázích. V první fázi se pes naučí základní povely a cviky a cvičitel je s ním trénuje.

V druhé etapě dochází k seznámení psa s budoucím klientem a v poslední fázi klient navštěvuje středisko výcviku, a to tak často, jak je to vzhledem k jeho vzdálenosti možné.

Tento výcvik představuje výhodu v tom, že klient se psem si na sebe postupně zvykají a snadněji se pak sžijí. Pes se také lépe adaptuje na nové prostředí. Závěrečnou zkoušku potom už vykonávají pes s klientem společně. Je to výhodnější způsob, než kdyby tuto zkoušku podstupoval pes společně s cvičitelem. Úvodní část výcviku vodícího psa probíhá v Rokycanech a v přilehlých menších městech, poté v Plzni a poslední část v Praze.

Závěrečná zkouška se koná v Třemošné u Plzně, kam klient přijede se svou rodinou a ubytuje se v ubytovacím zařízení Exodus. Zde se učí o psa pečovat, trénuje s ním všechny cviky a povely a poté vykoná se psem závěrečnou zkoušku.

Po úspěšně složené zkoušce je pes předán klientovi v místě jeho bydliště. Zde se musí nejprve naučit nové trasy, které bude klient využívat. I po tomto předání zůstává klient nadále v kontaktu s cvičitelem, který mu může pomoci nebo poradit s jakýmkoliv problémem.

<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nase-sluzby/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome-a-slabozrake-717.html>)

Organizace Pomocné tlapy o.p.s spolupracuje také se zahraničními organizacemi jako je: ADI (Assistance Dog International), IAADP (International Association of Assistance dog Partners) a Delta Society. Od roku 2002 je členem Assistance Dog International a roku 2004 byla přijata do ADEu (Assistance Dog Europe). Tyto mezinárodní organizace se však zabývají výcvikem asistenčních a canisterapeutických psů a nespolupracují s žádnou organizací, která by se specializovala přímo na vodící psy.

<http://www.pomocnetlapky.cz/cz/mezinarodni-spoluprace/>)

5.4 Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé a Vodící pes o.s

Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé se nachází v Brně. Byla založena cvičitelem Milanem Dvořákem, který se sem přestěhoval z Prahy. Milan Dvořák je původem z Brna a v Praze působil šest let jako cvičitel ve Středisku výcviku vodících psů v Jinonicích. Poté se vrátil do Brna, kde založil Školu pro výcvik vodících psů a stal se jejím vedoucím.

<http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/o-nas/nasi-lide/>)

V roce 2006 se škola stala součástí Mezinárodní organizace pro výcvik vodících psů (International Guide Dog Federation), která sídlí ve Velké Británii. Patří mezi nejprestižnější mezinárodní organizace zabývající se vodícími psy.

(<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/o-nas/predstaveni.php>)

Škola úzce spolupracuje také s občanským sdružením Vodící pes, O.S. Toto občanské sdružení bylo založeno roku 2004. Jedním ze zakladatelů byla Hana Prchalová, která v tomto sdružení a ve Škole pro výcvik vodících psů působí dodnes.

(<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/o-nas/nasi-lide/>)

Posláním tohoto občanského sdružení je pomáhat a podporovat klienty, kteří již získali svého vodícího psa ve Škole pro výcvik vodících psů a úzce spolupracují s instruktory této školy. (<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/obcanske-sdruzeni/vodici-pes.php>)

Samotný výcvik psů začíná, stejně jako u jiných výcvikových organizací, předvýchovou v dobrovolnických rodinách. Na rozdíl od předchozích škol jsou do výcviku kromě nejčastěji využívaného labradorského retrievera, zlatého retrievera a německého ovčáka zařazována také jiná plemena. Patří mezi ně například: flat coated retriever, bílý švýcarský ovčák a královský pudl. Využívají zde také, jako vůbec první v ČR, křížence královského pudla a labradorského retrievera (tzv. labradoodles) a nebo královského pudla a zlatého retrievera (tzv. goldendoodles).

(<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/vodici-psi/vychova-stenatek.php>)

Štěňata se dostávají do rodin ve věku dvou měsíců a setrvávají tu až do jednoho roku, poté se rodina může rozhodnout, zda si psa ponechá po dobu výcviku dalších 6-8 měsíců. Výcvik zde funguje jinak než v jiných školách. Předvychovatelé si obvykle psa nechávají dál ve své péči a každý den ho dovedou do výcvikového střediska, kde se ho ujmou zkušení cvičitelé a učí ho všechny povely, které musí jako vodící pes umět. Odpoledne si pro něj jeho rodina zase přijde a odvede si ho domů. Funguje to tedy jako skutečná škola a pes tam každý den dochází jako řádný student.

(<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/vodici-psi/vycvik-a-priprava.php>)

Výcvik v této škole probíhá pouze od pondělí do pátku. Pes zde stejně jako každý žák nebo student má volné víkendy. Po absolvování výcviku může být pes předán jeho novému majiteli. Ne každý pes je však pro to vhodný. Jako vodící nemůže sloužit zvíře, které není dostatečně sebevědomé, je nerozhodné nebo agresivní. Pes může být vyloučen také ze zdravotních důvodů. (<http://www.vycvikvodichpsu.cz/cs/vodici-psi/vycvik-a-priprava.php>)

5.5 Helppes – centrum výcviku psů pro postižené o.p.s.

Helppes je státní nezisková organizace sídlící v Praze 5- Motole. Je jedinou organizací v ČR, patřící mezi registrované poskytovatele sociálních služeb. Jejím posláním je pomáhat osobám se zdravotním postižením všeho druhu s integrací do společnosti, se zařazením do pracovního nebo vzdělávacího procesu, s podporou v samostatnosti a v posílení jejich sebevědomí. Tato integrace je zajišťována pomocí psů, kteří jsou zde speciálně cvičeni na pomoc lidem s různým typem postižení. Tato služba se uskutečňuje v rámci projektu „Pomoc přichází na čtyřech tlapkách“. (<http://www.helppes.cz/index/>)

V organizaci Helppes jsou cvičení psi rozděleni do několika skupin podle typu postižení lidí, s nimiž pracují. Patří mezi ně:

- Vodící psi pro osoby nevidomé nebo slabozraké
- Asistenční psi pro osoby s tělesným postižením
- Asistenční psi zaměřeni na pomoc lidem s autismem
- Asistenční psi specializující se na dětské klienty
- Signální psi pro osoby se sluchovým postižením
- Signální psi zaměřeni na osoby s diabetes
- Psi speciálně vycvičení na canisterapii

(<http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/psi-pomocnici-pro/vodici-psi-pro-nevidome/>)

Pro výcvik vodících psů jsou zde kromě tradičního labradorského retrievera, zlatého retrievera a německého ovčáka, využívána také tato psí plemena: belgický ovčák, švýcarský bílý ovčák, border collie, pudl královský, skotský ovčák, finský špic, erdelteriér, bernardýn a německý boxer.

(<http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/psi-pomocnici-pro/vodici-psi-pro-nevidome/>)

5.6 Pes pro Tebe

Je to občanské sdružení zabývající se výcvikem vodících a asistenčních psů, které má svoje sídlo v Praze 7 v Malířské ulici. Je členem mezinárodní organizace ADEu (Assistance Dog Europe). Zakladatelkou tohoto sdružení je Jitka Lebedová, která je v současné době také cvičitelkou Psa pro Tebe. (<http://www.pesprotebe.com/o-nas,1.html>)

Výcvik psů zde probíhá standardním způsobem jako v jiných organizacích zabývajících se výcvikem vodících psů. Štěně se dostane do předvýchovy ve věku dvou měsíců. Nejdříve musí ale projít speciálními testy, aby se zjistilo, jestli je vhodné a má

správné předpoklady pro výcvik. Důležité je, jaký má temperament a povahové vlastnosti. Pes nesmí být příliš temperamentní, ale ani nerozhodný nebo mít agresivní sklony. Musí být klidný a vyrovnaný a mít přátelský vztah k lidem. Nejčastěji jsou zde využívána štěňata těchto psích plemen: labradorský retriever, zlatý retriever, border collie, hladkosrstá collie, flat coated retriever a v menší míře také německý ovčák nebo belgický ovčák.

(<http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>)

V předvýchově psi setrvávají obvykle do věku 8-9 měsíců a poté přejdou do výcviku. Záleží na tom, kolik se toho v předvýchově naučí. Pokud pes nezvládá ani základní povely, může se u něj začít s výcvikem až ve věku jednoho roku. Během výcviku pes není umístěn ve výcvikovém středisku v kotci, ale každý cvičitel ho má u sebe doma. Výcvik probíhá jak u něj v bytě, tak hlavně venku na ulici, v okolí jeho bydliště nebo v okolí střediska. Cvičitel cestuje se psem dopravními prostředky a bere si ho s sebou i na dovolenou. Více o metodách tohoto výcviku bylo již řečeno v podkapitole Výcvik vodících psů.

(<http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>)

Po třech měsících výcviku dojde k seznámení psa s klientem. Cvičitel začne docházet ke klientovi a ten se seznamuje se svým budoucím vodícím psem. Začínají se společně učit dané povely a cviky. Největší výhodou tohoto střediska je přítomnost prakticky nevidomého cvičitele.

Ten má na rozdíl od vidoucích kolegů vlastní zkušenosti s využíváním vodícího psa, zná lépe potřeby a pocity nevidomých a dokáže se do nich vcítit.

(<http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>)

Předání psa probíhá nejdříve v okolí výcvikového střediska a poté v okolí klientova bydliště. I po předání zůstává klient v kontaktu s občanským sdružením Pes pro Tebe a pokud má jakýkoliv problém, který se týká psa, může se na svého cvičitele kdykoliv obrátit.

(<http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>)

5.7 Pestrá společnost o.p.s

Tato společnost sídlí v Praze 9 v ulici Kpt. Stránského. Byla založena roku 2009 Vendulou Hružovou a Michalem Pragerem.

Posláním této společnosti je integrace lidí se zdravotním postižením do společnosti, podpora samostatnosti a zlepšení kvality jejich života. Jsou zde poskytovány tyto služby:

- Volnočasové aktivity pro osoby s postižením
- Pořádání seminářů, vzdělávacích akcí a přednášek
- Poradenství a zprostředkovatelská služba v oblasti cestování pro osoby s postižením
- Výcvik vodících a asistenčních psů, zooterapie a canisterapie, možnosti kynologické konzultace

V Pestré společnosti o.p.s jsou pro výcvik vodících a asistenčních psů nejčastěji využívána tato psí plemena: labradorský retriever, zlatý retriever, flat coated retriever, německý ovčák, border collie, bílý švýcarský ovčák, belgický ovčák malinois, belgický ovčák tervueren, krátkosrstá collie, trpasličí pudl a velký knírač.

(http://www.pestraspolcnost.cz/ke_stazeni/zakladaci_smlouva.pdf)

6. Vodící psi ve světě

Cíle této kapitoly je zaměřit se na výcvik vodících psů v zahraničí. Na začátku jsou zde zmíněny dvě nejznámější mezinárodní organizace, které se zabývají výcvikem vodících psů. První z nich je International Guide Dog Federation (Mezinárodní federace vodících psů), jejímž členem je také Česká republika. Druhá se jmenuje Assistance Dog International (česky Mezinárodní organizace pro asistenční psy), která se dále dělí do dalších sekcí Assistance Dog Europe (Asistenční psi v Evropě), Assistance Dog International North America (Asistenční psi v Severní Americe) a Austrálie & New Zéland Assistance Dogs (Asistenční psi v Austrálii a na Novém Zélandu).

Druhá část kapitoly se zabývá výcvikem vodících psů ve třech vybraných zemích : V USA - protože se zde nachází vůbec nejstarší škola pro vodící psy na světě - The Seeing Eye.

Ve Finsku – zde jsem studovala půl roku v rámci programu erasmus a setkala jsem se zde také osobně s lidmi se zrakovým postižením, kteří měli vodícího psa, a proto jsem se v této kapitole chtěla zmínit i o této zemi.

Na Slovensku – protože jsme v minulosti tvořili jeden stát, tak určitě je dobré zmínit výcvik i v této zemi.

V této kapitole popisují také historii vodících psů v těchto vybraných zemích a průběh výcviku vodících psů.

6.1 Mezinárodní organizace

6.1.1 International Guide Dog Federation (IGDF)

IGDF (česky Mezinárodní federace pro výcvik vodících psů) byla založena roku 1989, ale první impulsy se objevily už o něco dříve na konferenci ve Francii v roce 1973 a v Londýně v roce 1976. Ke konečnému závěru došlo ve Vídni v roce 1983, kdy se rozhodlo o založení evropské skupiny, která by měla mít za úkol formulovat směrnice a standardy pro výcvik vodících psů a instruktáž osob se zrakovým postižením, jak užívat tyto psy. Zároveň bylo odsouhlaseno, že tuto evropskou skupinu bude spravovat a řídit Royal Dutch Guide Dog Centre, v němž budou zastoupeny tyto státy: Velká Británie, Holandsko, Francie, skandinávské země a Švýcarsko s tím, že k účasti mohou být přizvány také další státy.

(<http://www.igdf.org.uk/history-of-igdf/>)

K další schůzce došlo v Leamingtonu v září roku 1986. Zúčastnilo se jí celkem 28 zástupců z 15 škol pro vodící psy z 10 zemí. V dubnu roku 1988 následovala další konference, na níž se

dostavilo celkem 40 delegátů z 16 zemí z 25 organizací zabývajících se vodícími psy. V závěru této konference byl všemi účastníky podepsán dokument a vytvořena The International Provisional Council for Guide Dog Schools for the Blind (Mezinárodní prozatímní rada pro výcvikové školy pro vodící psy pro nevidomé). Poté byla touto radou vytvořena nová organizace s názvem The international Federation of Guide Dog Schools for the Blind (Mezinárodní federace škol pro výcvik vodících psů pro nevidomé). Smluvní dokumenty této nově vzniklé organizace byly ratifikovány 12. dubna 1989 ve Velké Británii. Hlavní náplní se staly tyto body týkající se výcviku vodících psů:

- Přístup
- Rasy psů, péče o ně a záležitosti týkající se veterinární péče
- Výběr zaměstnanců a výcviku
- Výběr studentů a trénink

(<http://www.igdf.org.uk/history-of-igdf/>)

Tato mezinárodní organizace byla založena za účelem kooperace a koordinace činnosti všech soudobých škol a organizací, zabývajících se vodícími psy a jejich výcvikem.

Hlavním cílem je umožnění vzájemné komunikace na mezinárodní úrovni a vyměňování zkušeností a poznatků z oblasti chovu psů – výběru vhodných plemen, výcviku, péče a přístupu k nim. V roce 1996 měla tato organizace již 45 členů a také nový seminář, který se zabýval chovem psů. V roce 2000 se stal The Assessment Committee (Výbor pro posuzování) Accreditation Committee and Products (Akreditační komise a produkty)

(<http://www.igdf.org.uk/history-of-igdf/>)

V současné době má IGDF celkem 83 členů – škol, které zajišťují pomoc lidem se zrakovým postižením prostřednictvím speciálně vycvičených vodících psů.

Vize IGDF: *...,je svět, v němž všichni nevidomí a slabozrací budou moci mít prospěch z využívání vysoce kvalitní profesionální služby vodícího psa, již pro ně budou zajišťovat velmi dobře vycvičení psi jako bezpeční průvodci, kteří jim umožní nezávislou mobilitu.*“

(<http://www.igdf.org.uk/about-us/mission-and-vision/>)

Jejím posláním je proto podpora nevidomých a slabozrakých lidí, kterým chce dodat odvalu a povzbudit je k většímu využití vodících psů jako další možnosti průvodce a tím zajištění jejich nezávislého pohybu.

(<http://www.igdf.org.uk/about-us/mission-and-vision/>)

Mezi členy IGDF patří školy z těchto zemí: Austrálie, Rakouska, Belgie, Bulharska, Kanady, Chorvatska, České republiky, Finska, Francie,

Německa, Izraele, Itálie, Japonska, Jižní Koreje, Nizozemí, Nového Zélandu, Norska, Polska, Portugalska, Irska, Slovenska, Jihoafrické republiky, Španělska, Švýcarska, Taiwanu, Velké Británie a USA.

6.1.2 Assistance Dog International (ADI)

ADI je mezinárodní celosvětová organizace sdružující školy a organizace zabývající se asistenčními psy a zajišťuje jejich vzájemnou spolupráci a komunikaci na mezinárodní úrovni. ADI jim umožňuje výměnu zkušeností a znalostí z oblasti výcviku a chovu psů. Patří sem tři typy asistenčních psů – vodící psi pro lidi se zrakovým postižením, signální psi pro lidi se sluchovým postižením a servisní psi pro ostatní typy postižení kromě zrakového a sluchového, například pro lidi s tělesným postižením, pro lidi s mentálním postižením nebo pro lidi s autismem.

(<http://www.assistancedogsinternational.org/about-us/types-of-assistance-dogs/>)

Tato organizace byla založena roku 1987 v Denveru v USA. Nejdříve byla zaměřena pouze na signální psy pro lidi se sluchovým postižením a jejími členy byly jen státy USA. Roku 1992 se k této organizaci připojila Kanada a v roce 2007 byla k ADI připojena také ADEu – evropská organizace sdružující asistenční psy.

(<http://www.assistancedogsinternational.org/about-us/history/>)

V současné době je ADI tvořena těmito mezinárodními organizacemi:

- ADEu - Evropa
- ADINA – Severní Amerika
- ANZAD – Austrálie a Nový Zéland

Uvažuje o vytvoření dalších dvou sekcí:

- Asie
- Latinská Amerika

6.1.3 Assistance Dog Europe (ADEu)

Tato organizace, sdružující školy pro asistenční psy v Evropě, byla založena roku 2000 a o sedm let později byla připojena k celosvětové organizaci asistenčních psů – ADI. Nejvyšším představitelem (prezidentem) ADEu je v současné době Danny Vancoppennolle z Belgie a jejími členy jsou organizace z celkem 19 evropských zemí.

(<http://www.assistancedogsinternational.org/regional-chapters/europe-adeu/>)

6.1.4 Assistance Dogs International North America (ADINA)

Vznikla v roce 2007 po rozdělení ADI na jednotlivé sekce podle kontinentů. ADINA sdružuje organizace zabývající se asistenčními psy v Severní Americe – v USA a v Kanadě. Prezidentem této organizace je Corey Hudson.

(<http://www.assistancedogsinternational.org/regional-chapters/north-america-adina/>)

6.1.5 –Austrálie & New Zéland Assistance Dogs (ANZAD)

ANZAD je v pořadí třetí sekci ADI a sdružuje organizace pro asistenční psy v Austrálii a na Novém Zélandu. Byla založena roku 2012 a připojena k ADI. Předsedou ANZAD je v současné době Richard Lord.

(<http://www.assistancedogsinternational.org/regional-chapters/australia-new-zealand-anzad/>)

6.2 Organizace vodících psů v některých zemích světa

6.2.1 USA

V celé USA existuje mnoho škol pro vodící psy, a proto zde zmíním pouze ty, které jsou členy mezinárodní organizace vodících psů (IGDF). Patří mezi ně těchto 11 škol:

- America's Vet Dogs
- Fidelco Guide Dog Foundation
- Freedom Guide Dogs for the Blind Inc
- Guide Dog Foundation for the Blind
- Guide Dogs for the Blind Inc
- Guide Dogs of Texas Inc
- Guide Dogs of the Desert International
- Guiding Eyes for the Blind
- Leader Dogs for the Blind
- Southeastern Guide Dogs Inc
- The Seeing Eye Inc

Z těchto výše uvedených škol se zde zaměřím pouze The Seeing Eye Inc, protože tato škola je vůbec nejstarším střediskem výcviku vodících psů na světě.

The Seeing Eye Inc

Tato škola byla založena roku 1929 a jak již bylo řečeno, je nejstarší školou pro vodící psy na světě. Podnět ke vzniku této školy přišel od mladého muže Morrisa Franka, jehož motivoval článek o psech cvičených jako vodící pro válečné veterány z první světové války. Obsah článku ho velmi zaujal, protože byl sám nevidomý, a rozhodl se proto kontaktovat autorku článku a požádat ji o pomoc. Autorkou byla Američanka Dorothy Harrison Eustis, která se zabývala výcvikem německých ovčáků ve Švýcarsku. Frankově žádosti vyhověla. V červnu roku 1928 přijela za ním do USA a zde před davu diváků ukázala schopnosti svého psa Buddyho. Ukázka výcviku měla tehdy velký úspěch a díky tomu o rok později 29. června 1929 vznikla v Nashville první škola pro vodící psy – The Seeing Eye Inc.

(http://www.seeingeye.org/aboutUs/default.aspx?M_ID=88)

Posláním The Seeing Eye je chov štěnat a výchova psů tak, aby se stali „the seeing eye dog“ (tzv. vidoucími psy) a vycvičit je, aby mohli vodit lidi se zrakovým postižením. Dále se věnuje školení a instruktáži osob se zrakovým postižením, jak správně zacházet se psy a starat se o ně. The Seeing Eye se kromě toho také zabývá výzkumem zdraví psů.

(http://www.seeingeye.org/aboutUs/?M_ID=508)

6.2.2 Finsko

Nejstarší finská škola Opaskoirakoulu se nachází na jihu Finska ve městě Vantaa u hlavního města Helsinek a byla založena roku 1940.

(<http://www.opaskoirakoulu.fi/en/guidedogsschool/history>)

Iniciátorem vzniku byl polní maršál Mannerheim, který se stal prezidentem finského Červeného kříže. Na podzim roku 1940 proběhl ve Finsku za pomoci švédských odborníků první výcvik vodících psů, financovaný finským Červeným křížem. Tito první vodící psi byli určeni hlavně pro zraněné vojáky, který přišli o zrak během tzv. Zimní války.

Ve Švédsku se začali zabývat výcvikem vodících psů již o několik let dříve. Německý cvičitel Fritz Dominick zde učil Švédy, jak cvičit vodící psy a roku 1939 chtěl přijet také do Finska, ale zabránila mu v tom válka. V létě roku 1940 Švédové darovali do Finska 5 částečně vycvičených německých ovčáků a přijel s nimi švédský instruktor Lars Svartengren, který Finy vyškolil k výcviku vodících psů. Psi byli tehdy cvičeni ve Vojenské psí škole (Military Dog School) Sotakoirakoulu v Hämeenlinně v Helsinkách. V roce 1987 byla škola z Hämeenlinny přestěhována do Itä-Hakkila ve Vantaa, kde sídlí dodnes.

(<http://www.opaskoirakoulu.fi/en/guidedogsschool/history>)

Výcvik psů probíhá ve Finsku obdobně jako v České republice. To znamená, že nejdříve jsou štěňata v předvýchově v dobrovolnických rodinách a samotný výcvik začíná obvykle ve věku 12 – 18 měsíců.

(http://www.opaskoirakoulu.fi/en/guidedogsschool/foster_home)

Psi jsou nejprve cvičeni ve výcvikové škole pro vodící psy, kde trénují základní povely poslušnosti, chůze po městě, učí se vyhledávat a označovat překážky, přechod pro chodce apod. Poté dojde k setkání vodících psů s jejich budoucími majiteli.

(<http://www.opaskoirakoulu.fi/en/guidedogsschool/training>)

Ti se účastní tzv. kooperačního kurzu, který se koná v Onnela Tuusula, vzdáleném asi 22 km od školy pro vodící psy. Tento kurz trvá dva a půl týdne a na jeho konci probíhá závěrečné hodnocení. Klienti se psy už jsou nyní dobře secvíceni a mohou si odvézt psa domů. Pokud se klient nemůže se zdravotních nebo jiných důvodů tohoto kurzu zúčastnit, vezme instruktor psa do klientova místa bydliště a výcvik probíhá tam.

(<http://www.opaskoirakoulu.fi/en/guidedogsschool/training/cooperation>)

6.2.3 Slovensko

- **Výcviková škola pre vodiacich psov**

„Mať vodiaceho psa je veľká starosť, ešte väčšia radosť a najväčší krok k samostatnosti“, napsal PaedDr. Imrich Bartaloš, zakladateľ Výcvikovej školy pre vodiacich psov a užívateľ vodičieho psa.

(<http://guidedog.unss.sk/sk/co-robime/>)

Tato škola je členským zařízením Únie nevidiacich a slabozrakých Slovenska (ÚNSS). (<http://guidedog.unss.sk/sk/o-nas/index.php>)

Sídlí v Bratislavě a její ředitelkou je v současné době Jarmila Virágová. (<http://guidedog.unss.sk/sk/kontakty/>)

Posláním této školy je zajistit výcvik vodících psů pro osoby se zrakovým postižením, kterým pomáhají s podporou jejich mobility a orientace. Zabývá se také výcvikem asistenčních terapeutických psů. Je součástí Mezinárodní federace pro výcvik vodících psů. (IGDF). (<http://guidedog.unss.sk/sk/o-nas/index.php>)

Výchova vodících psů zde probíhá obdobně jako v České republice. Ve věku osmi týdnů se štěňata dostanou do předvýchovy v dobrovolnických rodinách. Psi se v nich socializují a

učí se základní povely a návyky, které musí zvládnout každý dobře vychovaný pes. Činnosti, jež se zde učí, lze rozdělit do dvou skupin - na ty, které se týkají chování v bytě a na ty, jež souvisejí s pobytem venku.

V bytě se musí naučit základní hygienické návyky, neničit zařízení bytu, nežebrat o jídlo, neštěkat, nevynucovat si neustálou pozornost a nevyskakovat na zařízení bytu.

Venku musí zvládat základní cviky poslušnosti, respektovat chození v postroji, přiběhnout na zavolání a vyvenčit se na povel.

(<http://guidedog.unss.sk/sk/co-robime/vychova.php>)

„Viesť nevidiacu osobu, je možno najnáročnejšia práca, akú ľudský tvor vyžaduje od akéhokoľvek zvieratá“ (Bruce Johnston)

(<http://guidedog.unss.sk/sk/co-robime/vycvik.php>)

Ve výcviku se vodící pes musí naučit poslouchat svého budoucího pána, který nevidí a nemá tak sám zrakovou kontrolu. Dává psovi povely a ten ho musí poslouchat a povely plnit. Existuje tu však určitý fenomén, který se nazývá „konflikt dominance.“ Ten nastává v okamžiku, kdy nevidomý člověk zadá psovi povel, ale pes ví, že ho nesmí splnit, protože by tím ohrozil život svého pána. Pes tedy v této situaci neuposlechne svého pána a stane se v tu chvíli dominantním. Tento typ chování nazýváme „intelligentním neuposlechnutím“.

(<http://guidedog.unss.sk/sk/co-robime/vycvik.php>)

7. Hlubkové rozhovory s lidmi, kteří využívají vodícího psa

V rámci praktické části své diplomové práce jsem se rozhodla provést sedm rozhovorů s lidmi se zrakovým postižením, kteří využívají vodícího psa. Oslovila jsem celkem sedm lidí. Všichni s rozhovorem souhlasili, nikdo mi rozhovor neodmítl. Cílem šetření bylo zjistit, proč si tito lidé pořídili vodícího psa. Jaký význam pro ně má vodící pes v současné době. V čem konkrétně jim nejvíc pomáhá.

Jak celkově vodící pes ovlivnil jejich život – pozitivním způsobem, ale v čem i negativně.

7.1 Metodika

Počet respondentů: Celkem sedm. Z toho jedna žena a šest mužů ve věku 22 až 55 let.

Cílová skupina: Lidé se zrakovým postižením, kteří využívají vodícího psa.

Metoda: Strukturovaný hlubkový rozhovor.

Získávání respondentů: Dva respondenty jsem získala v rámci své praxe ve Středisku vodících psů v Praze v Jinonicích a tito lidé mi doporučili a dali kontakty na své známé, kteří také mají vodícího psa.

Provedení rozhovorů: Se třemi klienty, kteří žijí nebo studují v Praze, jsem provedla rozhovor při osobním setkání. Se čtyřmi klienty, kteří pocházejí ze vzdálenějších částí republiky, jsem uskutečnila rozhovor přes skype. Odpovědi respondentů na jednotlivé otázky jsem si zapisovala.

Délka rozhovorů: 30 – 60 min.

Struktura rozhovorů a témata: Rozhovory obsahují 22 otevřených otázek. Otázky se týkají těchto okruhů:

- **Základní sociodemografické údaje** – věk, pohlaví, vzdělání, zaměstnání
- **Zdravotní stav** – stupeň zrakového postižení a diagnóza
- **Zájmy**
- **Pořízení vodícího psa** – kde, kdy, proč atd.
- **Význam vodícího psa pro nevidomého člověka a vliv na jeho život** – pozitiva a negativa

Průběh rozhovorů: Rozhovory probíhaly v uvolněné přátelské atmosféře. S respondenty jsme se domluvili na vzájemném tykání. Pomohlo to k větší otevřenosti a získání důvěry ze strany klientů.

7.2 Respondent č. 1: Marek

1. Uveď svůj věk.

22 let

2. Jaký je stupeň tvého zrakového postižení a diagnóza?

Jsem diagnostikován jako prakticky nevidomý. U mě se neví, čím to je způsobeno. Mám toho víc - tlustou rohovku, nystagmus, astigmatismus, výrůstky na sítnici, silnou světloplachost a neidentifikovatelný nález na mozku, ke kterému to přiklání, ale ve skutečnosti opravdu neví čím to je.

3. Jaké je tvoje vzdělání a současné povolání?

Středoškolské s maturitou a současně studuji další střední školu a to Konzervatoř Jana Deyla.

4. Žiješ ve městě nebo na vesnici? Pokud ve městě, v jak velkém?

Žiji ve městě a to v Plzni (cca 170000 obyvatel), nyní ale kvůli škole přebývám v Praze.

5. Žiješ samostatně nebo v rodině?

Žiji ve společné domácnosti s rodiči a bratry a našimi zvířaty v bytě. Nyní kvůli škole ještě přebývám na internátu v Praze, kde jsem zatím na pokoji sám se svým psem.

6. Kdo ti pomáhal, než sis pořídil vodícího psa?

Pomáhalo mi mé okolí a zejména rodina, bez jejichž pomoci bych se neobešel.

7. Co patří mezi tvoje záliby?

Mezi mé záliby patří hra na hudební nástroj trombón, který nyní studuji a poté práce s vodícími a asistenčními psy a psi vůbec, sport pro zrakově postižené - goalball.

8. Jaké další kompenzační pomůcky využíváš?

Kromě vodícího psa využívám také speciálně upravený počítač pro nevidomé, kde využívám lupu s hlasovým výstupem (odečítačem obrazovky), mluvící mobilní telefon, mluvící diktafon, digitální přenosnou zvětšovací lupu, samozřejmě bílou hůl.

9. Co tě přivedlo k tomu si pořídít vodícího psa? Jak ses k tomu dostal?

Pořídil jsem si vodícího psa proto, že se mi zrak stále zhoršoval. Měli ho také mí kamarádi, a tak jsem viděl, jak pracuje, co umí a jak pomáhá, čím může být prospěšný, ale i zároveň co pro něj musím udělat.

Začal jsem hledat informace na internetu. Našel jsem mnoho organizací a celkem i dost informací a pak jsem viděl konkrétní ukázkou práce trenérů a psů u nás na základní škole a zalíbilo se mi to a toužil jsem mít také takového kamaráda.

10. Měl jsi již někdy dříve nějakého vodícího psa?

Ne, neměl. Tohle je můj první pes.

11. Jak dlouho již máš svého psa?

Prvního psa, toho, kterého mám, jsem dostal 12. prosince 2010. Měl jsem nejhezčí dárek k Vánocům.

12. Ve kterém středisku pro výcvik vodících psů jsi dostal svého vodícího psa, kde ses o něm dozvěděl a proč ses rozhodl právě pro toto středisko?

Sice je to taková trošku reklama, ale vycvičeného vodícího psa mám ze společnosti Pes pro Tebe, o. s. Dozvěděl jsem se o ní u nás ve škole, když dělali ukázky práce vodících psů. Pak jsem si našel jejich stránky a porovnával s ostatními organizacemi. Rozhodl jsem se tam právě proto, že nabízeli cvičení psů bez kotců a jenom v domácím prostředí. Líbil se mi jejich přístup a měli tam úžasné trenéry.

13. Co všechno jsi musel udělat, zařídit pro to, abys dostal vodícího psa?

Určitě jsem napřed mluvil s organizací, od které jsem chtěl vodícího psa. Když se rozhodla, že jsem dobrý adept a že mi vycvičí psa, tak mě poté poslali na úřad (tehdy příslušného městského obvodu – dnes příslušný úřad práce), kde jsem podal žádost o jednorázový příspěvek na pomůcku v podobě vodícího psa. Pak mi zbývalo již jen čekat na rozhodnutí úřadu, kolik mi na něj přispěje, pokud vůbec. Vždy byla možnost odvolání. Samozřejmě mezitím jsem se ještě viděl s psíkem i trenérkou.

14. Za jak dlouho poté, co sis podal žádost, jsi psa dostal?

Já jsem měl štěstí, žádost jsem měl vyřízenou během týdne a během 14 dnů jsem měl peníze na účtu. Což je až nezvykle rychlé. Bylo to již před Vánoci a úřad věděl, že má na to také dost peněz. Chovali se velice rychle. Na psa se obvykle čeká minimálně půl roku. Já jsem si však vybral fenku, která byla už v pokročilém výcviku, a tak jsem na ni čekal necelé dva měsíce.

Vše již bylo řečeno v předchozích otázkách.

15. Mohl sis sám vybrat psa případně dát nějaké požadavky na psa nebo ti středisko nějakého psa vybralo?

Obecně doporučuji, že je nejlepší u svého prvního psa, nechat trenéra, aby vám psa vybral. Rozumí tomu, zohledňuje tvůj denní život, kouká na tempo chůze, na vaši aktivitu a mnoho dalšího. Samozřejmě i já jsem měl třeba požadavky. Jsem hudebník a máme doma kočku. Podmínkou bylo, že pes nebude reagovat na kočku a nebude výt, když já hraji.

Podmínky mohou být různé a je jen na člověku a trenérovi, jestli jsou splnitelné, nebo ne. Třeba požadavek na to, aby pes nepouštěl chlupy, je nesmyslný a nesplnitelný, ve většině případů.

16. Jak dlouho trvalo, než jste se se psem sžili?

To je hrozně individuální. Člověk si na něj zvykne téměř hned, ale třeba první měsíc vás pejsek zkouší. Zkouší, co mu projde a co ne. Dělá to každý pejsek. Samozřejmě, u trenéra je to jiné, než u vás doma. Obecně platí, že když trenér vycvičí psa, tak funguje na 80 procent a když se předá, automaticky výkonnost psa klesá na 60 procent. Pak záleží pouze na tom klientovi, jestli mu to tak bude stačit nebo jestli s tím psíkem bude něco dělat, aby se jejich vztah prodloužil, prohloubil a zlepšil. Samozřejmě mu bude určitě trenér nápomocen, jako byl i mně.

17. Mělo to nějaký vliv na tvůj život, a jaký? Došlo k nějaké změně?

Samozřejmě, že mělo. Je to nový člen domácnosti, který něco stojí a má své potřeby, ale to vše vám bezmezně vynahradí svou pomocí. O psa se musíte starat pokaždé, i když vám není dobře. To samé platí i s venčením. Má to na mě určitě dobrý vliv, jelikož musím chodit ven, tak se tam víc dostanu. Všude mě doprovází. Takže mi pomáhá při kontaktu, lidi na psa hodně reagují.

Tempo chůze se mi zrychlilo, i když pak o to víc musím čekat, než se pes vyvenčí. Pes mě podržel i při maturitě, je zajímavé, jak to prožívá. Ale i tak to prožíváte vy, když se ji třeba něco stalo.

18. V jakých činnostech konkrétně ti pes nejvíc pomohl/pomáhá?

Vodící pes mi pomáhá naprosto ve všem, v každodenních běžných činnostech. Vodí mě do školy, ze školy, všude kam chci. Upozorňuje mě na překážky s tím spojené. Umí najít běžné věci a objekty jako dveře, přechody, zastávky, lavičky. Umí podávat spadlé předměty, vyvést mě z nepřehledné situace (ven z velkého obchodního domu). V neposlední řadě mi pomáhá i psychicky :).

19. Ovlivnilo to nějak tvůj fyzický či psychický stav či sociální život?

Zcela jistě, pomáhá mi ve všech každodenních činnostech. Počínaje doprovázením a nalezením sedačky, končeje podáním spadlých předmětů a zavřením dveří třeba. Psychický stav si myslím, že to jenom podporuje a udržuje v pořádku. Pes vás vždy vyslyší a vždy je při vás i v těch nejtěžších situacích, vše prožívá emočně s vámi, ale i pak vy mu musíte vynahradit to nějakou procházkou, třeba v lese. Zas vás podrží, když jste smutní a vidíte, jak dovádí na louce, tak to vám přeci náladu zvedne. Jinak samozřejmě pes vodí, pomáhá při udržení směru, vyhýbá se překážkám, a tak nemusíte znát trasu tak přesně.

20. Objevila se zde i nějaká negativa?

Zcela určitě, neříkal bych tomu ale negativa. Jak jsem již říkal, o psa se musíte starat. Musíte s ním jít ven, i když je hnusně nebo když jste nemocný. Nemůžete ho jen tak odložit a jet si na

týden na dovolenou. Když jemu není dobře, musíte jít k veterináři, ten stojí hodně peněz. Krmivo také není levné. Není to stroj, je to živé zvíře, které má své potřeby. Musíte mu taky dát volnost a dát mu hodně svého času. On vám to pak oplatí v podobě třeba vyhraných závodů, nebo svojí bezchybností, trpělivostí.

21. Jak jsi celkově spokojen s touto službou a spoluprací s touto organizací?

Samozřejmě jsem s organizací spokojen a s touto službou taky, jinak bych si ji asi nevybral, přeci jenom je na trhu dost velká konkurence. Ale organizaci dělá trenér a ne hlavička na papíru, takže řekněme, že jsem spokojen se službami, které nabízí a s trenérem, od kterého mám psa.

22. Účastníš se nějakých akcí pro klienty pořádaných střediskem, odkud máš svého psa a jakých?

Ano, účastním se akcí pro klienty. Převážně to jsou vícedenní až týdenní soustředění, kde se za pomoci odborných cvičitelů dává pozor na to, jak se psem zacházím, jak s ním mám zacházet. Připomínám si, co je dobře a co ne. Jak se ke psu chovat a opravují se chyby, které jsme jako klienti nadělali, protože vše si nějak přizpůsobíme. Také se účastním soutěží pro vodící psy, které pořádá Klub držitelů vodících psů.

7.3 Respondent č. 2: Jirka

1. Uveď svůj věk. 28 let

2. Jaký je stupeň tvého zrakového postižení a diagnóza? Praktická slepota, zachován světlocit, odchlípená sítnice

3. Jaké je tvoje vzdělání a současné povolání?

Středoškolské s maturitou, stále studuji VŠ – sociální antropologie, jsem redaktor časopisu.

4. Žiješ ve městě nebo na vesnici? Pokud ve městě, v jak velkém?

Ve statisícovém městě – krajské město Liberec

5. Žiješ samostatně nebo v rodině? Částečně s otcem, ale hodně cestuji, tak částečně žiji i samostatně

6. Kdo ti pomáhal, než sis pořídil vodícího psa?

Rodina – bratr a otec, doprovody z Okamžiku, v Pardubicích tyflocentra

7. Co patří mezi tvoje záliby?

Hudba – baskytara, cestování, genealogie, sport – posilovna, i pasivně

8. Jaké další kompenzační pomůcky využíváš? Počítač s hlasovým výstupem, mobilní telefon s hlasovým výstupem, rozlišovač barev kolortest, občas diktafon, hmatové hodinky, občas penfriend (čtečka čárových kódů – využití, když má nějaké dokumenty – přiloží to k tomu a přečte to, označí to druhý dokumentu)

Bílou hůl nevyužívám

VPN – vysílačku pro nevidomé.

9. Co tě přivedlo k tomu si pořídit vodícího psa?

Byl jsem se podívat na Dnu otevřených dveří ve středisku vodících psů v Jinonicích, poté jsem začal uvažovat o tom, že si pořídím vodícího psa.

10. Měl jsi již někdy dříve nějakého vodícího psa?

Ne, nikdy jsem neměl psa, protože bydlíme v paneláku. Jako chtěl jsem, ale věděl jsem, že do paneláku by velké plemeno nebylo ideální.

11. Jak dlouho již máš svého psa?

Od prosince 2011

12. Ve kterém středisku pro výcvik vodících psů jsi dostal svého vodícího psa, kde ses o něm dozvěděl a proč ses rozhodl právě pro toto středisko?

Ve Středisku vodících psů v Jinonicích, dozvěděl jsem se o tom, když jsem se tam byl podívat na Dnu otevřených dveří, jiná střediska jsem nenavštívil, všichni mi to doporučovali, a když jsem se tam byl podívat, tak jsem si říkal, že to tam nevypadá tak špatně. A vzhledem k tomu, že to je můj první pes, tak nemám zas tolik zkušeností.

13. Co všechno jsi musel zařídit, než jsi obdržel vodícího psa?

Když jsem se tam byl podívat, tak mi bývalá paní ředitelka Hana Jesenovcová řekla, že si musím podat na úřad žádost a co všechno to bude obnášet. Dala mi nějaké podklady, se kterými jsem si došel na úřad, s nějakou fakturou. Tehdy to ještě nebylo pod úřadem práce, ale pod sociálkou. Po čtyřech měsících po podání žádosti poslali do Jinonic na účet peníze na kompenzační pomůcku – vodícího psa. Po podání žádosti jsme se zkontaktovali s Jinonicemi, pozvali si mě tam na dva dny, vyzkoušel jsem si různé psy, který mi bude vyhovovat, jestli ten pes je pomalejší, rychlejší, temperamentnější, klidnější. Také mi vysvětlovali, co všechno to obnáší starat se o psa od krmení, česání přes údržbu a tak dále. A když jsem tam byl já, tak tam byly skoro samé fenky, a protože já jsem vysoký, tak pro mě připadal v úvahu pouze jediný pes Endy. Tenhle cvičící dvou den byl tuším někdy v červnu a v září za mnou do Liberce přijel cvičitel, aby obhlédl terén. Kde s ním budu chodit se psem a kde ho budu venčit a ukázal jsem mu, kde Endy bude spát. Potom už jsme se dohadovali jen na tom předávacím týdnu v podstatě. V říjnu přišly peníze z toho úřadu. Potom jsme se

dohodli, že předávací týden proběhne na začátku prosince. Předávací týden probíhá tak, že začne v Jinonicích. Já jsem tam byl tak dvě nebo tři noci, kdy Endy byl u mě na pokoji. To bylo ten první týden a další týden probíhal tady, cvičitel jezdil do Liberce a cvičili jsme různé trasy. Říkal mi ještě co a jak, ty různé povely, dostal jsem ještě nějaké materiály k nastudování. Předávání trvalo vlastně dva týdny, první týden v Praze, druhý týden v Liberci. Předávání v Praze probíhalo vlastně stejně jako v Liberci, cvičili jste také různé trasy v okolí Jinonic, naučit se také venčení, povely, všechno.

Součástí předání bylo ještě, že jsem šel s Endym na úřad a vyřídil poslední papíry ohledně předání. Sepsali jsme tam předávací protokol. Já jsem to hlavně chtěl všechno ještě stihnout před tou reformou, která byla v roce 2012, což se nepovedlo. Protože pak se měnily ty zákony a paragrafy. Po předání, jsem ještě do Jinonic občas jezdil, když jsem potřeboval něco vyřešit, určitá intervence.

14. Za jak dlouho po podání žádosti, jsi psa dostal?

Žádal jsem na jaře, dostal jsem ho v prosinci, takže cca po půl roce. Ted' nevím přesně, ale bylo to tak půl roku až osm měsíců. Když to vezmu úplně oficiálně, tak to bylo po půl roce, protože peníze přišly v říjnu, ale psa jsem dostal až v prosinci. Žádost jsem podával v dubnu.

15. Mohl sis sám vybrat psa nebo ti středisko nějakého psa vybralo?

No nabízeli mi tuším čtyři a jenom jeden z nich byl pes, takže ne že bych byl nespokojený, ale ten výběr nebyl bůhví jaký. Takže víceméně mohl jsem si vybrat z více psů. Samozřejmě, požadavky jsem si mohl dát – aby pes chodil rychleji, aby byl klidnější v tom smyslu, aby měl klidnější chování.

16. Jak dlouho trvalo, než jste se se psem sžili?

No, nějaký čas jo. Viděl bych to tak na ty tři, čtyři měsíce. Nevyskytly se žádné problémy, bylo to v klidu.

17. Mělo to nějaký vliv na tvůj život, a jaký? Došlo k nějaké změně?

Tak to je klíčové. Začal jsem více cestovat. Byl to pro mě klíčový moment. Vrátil jsem se zpátky do samostatného života. Dřív jsem využíval průvodcovské služby nebo členy rodiny jako doprovod. Nikdy jsem nevyužíval bílou hůl ani se psem.

18. V jakých činnostech konkrétně ti pes nejvíc pomohl/pomáhá? Vyhýbání se překážkám na chodníku, označení okraje chodníku, označení přechodu, vyhledání kliky u dveří, vyvedení ze složité situace, snadnější sociální interakce, zajišťuje pocit bezpečí a respekt.

19. Ovlivnilo to nějak tvůj fyzický, psychický stav či sociální život?

Pes mi pomohl se vrátit zpátky do života, sociálně se začlenit. Psychicky určitě ano, fyzicky taky ano, protože jsem konečně měl pravidelný pohyb, takže jsem se neválel doma a taky

jsem trochu zhubnul. Začal jsem zase chodit mezi přátele. Takhle si mohu dovolit jít do hospody, kam chci a kdy chci, do knihovny kdy chci.

20. Objevila se zde i nějaká negativa?

Ne, až teda na pár konfliktů s některými starými bábami, že po něm neuklízím exkrementy. 99 % pozitivního.

21. Jak jsi celkově spokojen s touto službou a spoluprací s touto organizací?

Jsem velmi spokojen, vyjdou mi stříc. Vždycky, když mám nějaký problém, stačí zavolat telefon. Nemám důvod ke stížnostem.

22. Účastníš se nějakých akcí pro klienty pořádaných střediskem, odkud máš svého psa a jakých?

Nezúčastňuju se, protože na to nemám čas. Tyhle setkání moc nemusím. Je tam velký generační rozdíl, nemám si s nimi o čem povídat. Většina z nich, co mají vodícího psa jsou staršího data narození. Řeší jiné věci, my mladší taky řešíme jiné věci. Takže když tam přijdu jednou za čas, jsem tam v podstatě skoro nejmladší. Ale když je nějaká zajímavá nabídka, tak ji rád přijmu.

7.4 Respondent č. 3: Alice

1. Uveď svůj věk.

55 let

2. Jaký je stupeň tvého zrakového postižení a diagnóza?

3. stupeň zrakového postižení, šedý i zelený zákal

3. Jaké je tvoje vzdělání a současné povolání?

Ekonomická škola, nyní plný invalidní důchod

4. Žiješ ve městě nebo na vesnici? Pokud ve městě, v jak velkém?

Most, 67 000 obyvatel

5. Žiješ samostatně nebo v rodině?

V rodině

6. Kdo ti pomáhal, než sis pořídila vodícího psa?

Rodina s dětmi

7. Co patří mezi tvoje záliby?

Rodina, čtení, děti, procházky, kino, divadla

8. Jaké další kompenzační pomůcky využíváš?

Slepecká hůl, pes, mobil, počítač, lupa

9. Co tě přivedlo k tomu si pořídit vodícího psa?

I přes své postižení (šedý a zelený zákal) jsem dost dlouho zvládala hodně věcí, ale pak se mi to zhoršilo, několikrát jsem ošklivě upadla, do všeho bourala. Nedokázala jsem odhadnout vzdálenost předmětů, auta apod. Dostala jsem kontakt na Tyfloservis do Ústí nad Labem, tam jsem vyzkoušela různé pomůcky, ale mi nepomohly a byl mi doporučen vodící pes.

Po vyšetřeních mi podali žádost o vodícího psa.

10. Měla jsi již někdy dříve nějakého vodícího psa?

Je to můj první vodící pes v době, kdy jsem ho dostala, jsme měli doma psa mé dcery.(pouliční směs).

11. Jak dlouho již máš svého psa?

Předali mi ho v prosinci 2008.

12. Ve kterém středisku pro výcvik vodících psů jsi dostala svého vodícího psa, kde ses o něm dozvěděla a proč ses rozhodla právě pro toto středisko?

Středisko v Jinonicích mi bylo nabídnuto a oni si mě pozvali, dojížděla jsem na výcvik a absolvovala tam týden školení. Pak trenér dojížděl k nám s Cidem na seznámení s naším okolím, řešili se různé problémy, např.: v našem minulém bydlišti jsou chodníky součástí vozovky a jsou odděleny pouze bílou čarou. Cid byl naučen na klasický chodník a to ho mátl. Byl to až třetí pes, který mi vyhovoval.

13. Co všechno jsi musela zařídit, než jsi obdržela vodícího psa?

Musela jsem podstoupit různá vyšetření praktickým a očním lékařem, vyšetření očí v tunelu, vyplnit dotazníky, pohovory, pak byla u posudkové komise. Obíhání a vyřizování po úřadech. Pak jsem byla pozvaná do výcvikového centra asi za čtvrt roku. Měla jsem štěstí, že měli skoro vycvičené 3 psy. Musela jsem vyzkoušet jednoho po druhém, který pro mě bude nejlepší. Ten první byl moc divoký-rychlý,druhá byla černá fenka,menší já omdlívala a ona mě neudržela,Cid jako třetí byl nej.Když jsem zakolísala podržel mě a měl trpělivost. Po půl roce jsem k němu získala trochu důvěry i on si na mě zvykl. Úřad v Litvínově mi vyšel vstříc, hodně mi do teď pomáhají i v tomto výcvikovém centru.

A pro nás a naše psí miláčky a pomocníky dělají hodně,velice si jejich práce pro nás vážím a děkuji.Připravují různé akce a hodně mi pomáhá kontrola mé osoby, zda dělám vše dobře a když ne, tak poradí.

14. Za jak dlouho po podání žádosti, jsi psa dostala?

Asi za čtvrt roku.

15. Mohla sis sama vybrat psa nebo ti středisko nějakého psa vybralo?

Ve středisku měli skoro vycvičené 3 psy. Musela jsem vyzkoušet jednoho po druhém, který pro mě bude nejlepší. Ten první byl moc divoký a rychlý, druhá byla černá fenka menší, já omdlívala a ona mě neudržela, Cid jako třetí byl nej. Když jsem zakolísala, podržel mě a měl trpělivost.

16. Jak dlouho trvalo, než jste se se psem sžili?

Po půl roce jsem k němu získala trochu důvěry i on si na mě zvykl.

17. Mělo to nějaký vliv na tvůj život, a jaký? Došlo k nějaké změně?

Cid mi změnil hodně život k lepšímu. Pomáhá mi na každém kroku, zastaví před každou překážkou, každým schodem, dírou. Schody jsem viděla a vidím v jedné rovině. U nás kradou poklopy od kanálu a kvůli nim jsem do nich často padala. Vrážela do lidí, do lamp, do dveří. Na přechodu jsem vešla málem pod auto, nerozeznávala kdy jsem blízko a kdy dalek. Tím vším mi Cid pomáhá, ochránil mě před zloději. Jak venku tak i v bytě. Doma jsem narážela do zdi, místo do dveří. Rozbívám doteď bílé nádobí a skleničky, protože je nevidím ležet na stole. Když jsem začla chodit s holí, seznamovala mě s ní instruktorka, která mě s ní učila chodit a pohybovat se i s klapkami na očích. Někteří lidé mi pomáhají jiní se, ale posmívají. Smáli se i spolužáci mé dceři, nyní jsou lidi lepší i děti si našly k dceři cestu a nesmějí se.

18. V jakých činnostech konkrétně ti pes nejvíc pomohl/pomáhá?

Pes mi pomáhá tím, že upozorní na schody na překážky, hlavně když je někde díra nebo chybí poklopy u kanálů. Upozorní na auta na lidi, protože já už nerozeznám vzdálenosti, kdy je to blízko a naopak. A když přestanu vidět tak i sám mě odvede domů. A ohlídá mě i před nebezpečím a nebezpečnými lidmi. Dává mi jistotu, že už cestu kamkoliv zvládnou.

19. Ovlivnilo to nějak tvůj fyzický, psychický stav či sociální život?

.Ano, určitě. Snadněji navazuji kontakty s lidmi. Dodalo mi to větší jistotu a sebedůvěru.

20. Objevila se zde i nějaká negativa?

Ne, neobjevila.

21. Jak jsi celkově spokojena s touto službou a spoluprací s touto organizací?

Jsem spokojená s touto službou, pro nás a naše psí miláčky a pomocníky dělají hodně, velice si jejich práce pro nás vážím a děkuji. Připravují různé akce a hodně mi pomáhá kontrola mé osoby, zda dělám vše dobře, a když ne, tak poradí.

22. Účastníš se nějakých akcí pro klienty pořádaných střediskem, odkud máš svého psa a jakých?

Ano, Jsem moc ráda, že mohu dojíždět do Prahy, kde se vše doučím a s citem se víc sžijeme a budu chodit bez koukání. Pes to cítí, že jsem nejistá. Celá rodina má ráda mého psa, na zhoršení si museli zvyknout, všichni více pomáhají. Ráda chodím na ty naše čtvrtky do centra. Jsem se svými lidmi stejného postižení, je mi fajn. Mám lidi, kteří mi pomáhají vyřizovat věci po úřadech apod. nyní mi pomáhá pí Pýcha z Prahy vyřizovat počítač a telefon pro nevidomé a příspěvek na pomůcky. Cida všude znají. Vítají v obchodech, nemocnici, úřadech, autobusu a jinde.

7.5 Respondent č. 4: Petr

1. Uveďte svůj věk.

42 let

2. Jaký je stupeň tvého zrakového postižení a diagnóza?

Praktická slepota, byl jsem v inkubátoru mám spálenou sítnici.

3. Jaké je tvoje vzdělání a současné povolání?

Invalidní důchod, vzdělání – střední odborné učiliště – vyrábění smetáků a štětek

4. Žiješ ve městě nebo na vesnici? Pokud ve městě, v jak velkém?

V Plzni

5. Žiješ samostatně nebo v rodině?

Samostatně

6. Kdo ti pomáhal, než sis pořídil vodícího psa?

Rodiče, pohyboval jsem se sám pomocí slepecké hole

7. Co patří mezi tvoje záliby?

Hudba - klavír, pes

8. Jaké další kompenzační pomůcky využíváš?

Mobilní telefon, počítač,

9. Co tě přivedlo k tomu si pořídít vodícího psa?

Nechtěl jsem chodit s hůlkou, chtěl jsem kamaráda a větší samostatnost

10. Měl jsi již někdy dříve nějakého vodícího psa?

Už jsem měl jednoho psa - černého labradora, nyní mám flat coated retrievera

11. Jak dlouho již máš svého psa?

Tohoto psa mám 6 let

12. Ve kterém středisku pro výcvik vodících psů jsi dostal svého vodícího psa, kde ses o něm dozvěděl a proč ses rozhodl právě pro toto středisko?

1.středisko – Jinonice, 2. Pes – z Prahy od soukromé cvičitelky Ing. Heleny Nerglové
Jinonice – dozvěděl jsem se o nich přes lidi, přes známý, změnil jsem středisko, protože ten pes z Jinonic byl nemocný. Rozhodl jsem se pro něj, protože se mi lépe chodí se psem.

13. Co všechno jsi musel zařídit, než jsi obdržel vodícího psa?

Zařídit podmínky a bydlení, vyřizování na úřadu

14. Za jak dlouho po podání žádosti, jsi psa dostal?

U prvního psa za půl roku, druhého psa za 3 měsíce

15. Mohl sis sám vybrat psa nebo ti středisko nějakého psa vybralo?

Ve středisku jsem si psa vybrat nemohl, u druhého psa u cvičitele jsem si vybral ze 4 psů, pes si vybral mě, chtěl jsem většího psa, jmenuje se Beri.

16. Jak dlouho trvalo, než jste se se psem sžili?

2 měsíce řádově

17. Mělo to nějaký vliv na tvůj život, a jaký? Došlo k nějaké změně?

Vliv to určitě mělo na chůzi, chodím rychleji, určitě byla změna, není člověk tolik sám, vliv na komunikaci s lidmi.

18. V jakých činnostech konkrétně ti pes nejvíc pomohl/pomáhá? Ve vodění – zná trasy, občas mi něco podá, cestuji po celé republice na výlety, v Plzni 5-6 tras, 3-4x si to musí projít, když se pes učí trasy, tak s námi jde ještě instruktorka na prostorovou orientaci, v Plzni za kamarády, do hospůdky

19. Ovlivnilo to nějak tvůj fyzický, psychický stav či sociální život?

Určitě to změnilo můj psychický život, jeden bez druhého nemůže být, nedokázal bych si to bez psa představit.

20. Objevila se zde i nějaká negativa?

Já si nevzpomínám, asi ne.

21. Jak jsi celkově spokojen s touto službou a spoluprací s touto organizací?

S tou cvičitelkou nemá problémy, pomáhám jí se štěňaty, učí je základní povely – předvýchova.

22. Účastníš se nějakých akcí pro klienty pořádaných střediskem, odkud máš svého psa a jakých?

Ano, účastním se. Pořádá to cvičitelka s jedním občanským sdružením

12. - 19. 6. Týdenní akce

Takovéto akce – 1x za rok – soustředění, občas nějaké víkendovky.

7.6 Respondent č. 5: Ondra

1. Uveď svůj věk.

38 let

2. Jaký je stupeň tvého zrakového postižení a diagnóza?

Praktická slepota

Úraz – ve 3 letech

Klouzal jsem se po skluzavce na schodech – medicína ještě nebyla na takové úrovni, spálili mi sítnici, mám zachovaný světlocit.

3. Jaké je tvoje vzdělání a současné povolání?

Po základce jsem dělal střední odborné učiliště – vyučil jsem se kartáčníkem

V 18 letech jsem dělal chvíli kartáčníka. Jsem invalidní důchodce, ale mám spoustu zájmů.

Živnostenský list na zprostředkovatelskou realitní činnost.

4. Žiješ ve městě nebo na vesnici? Pokud ve městě, v jak velkém?

V Chebu

5. Žiješ samostatně nebo v rodině?

Samostatně, s přítelkyní

6. Kdo ti pomáhal, než sis si pořídil vodícího psa?

Různé organizace, asistenční služby, pohyboval jsem se sám pomocí bílé hole

Od 15-18 let jsem se pohyboval na ulici.

7. Co patří mezi tvoje záliby?

Rád čtu – sebe vzdělávání, cestování, dobré jídlo, koníček – starat se o dítě, rád si povídám s lidmi, rád se scházím s lidmi, hudba, filmy – Ordinace.

8. Jaké další kompenzační pomůcky využíváš?

Počítač, bílá hůl, vodící pes, notebook, VPN, mobilní telefon

9. Co tě přivedlo k tomu si pořídit vodícího psa?

Viděl jsem ho u své bývalé přítelkyně. Říkal jsem si, že mám taky rád zvířata, tak proč bych si nepořídil vodícího psa.

10. Měl jsi již někdy dříve nějakého vodícího psa?

Ne, je to můj první vodící pes. Eny – fenka.

11. Jak dlouho již máš svého psa?

21. června to bude 6 let

12. Ve kterém středisku pro výcvik vodících psů jsi dostal svého vodícího psa, kde ses o něm dozvěděl a proč ses rozhodl právě pro toto středisko?

Helppes Praha 5, dozvěděl jsem se o něm přes bývalou přítelkyni, nechtěl jsem jít k soukromníkovi, tak jsem si vybíral ze dvou středisek Helppes a Jinonice, ale po čase jsem zjistil, že to není takové jako na povrchu

13. Co všechno jsi musel zařídit, než jsi obdržel vodícího psa?

Prošel jsem psychologické testy, podal jsem si žádost, musel jsem se tam jít podívat, seznámit s pejskem, pak jsem šel na úřad vyplnit nějaká lejstra, vyplnit lejstra na Helppesu. Stálo mě to celkem čas, telefonování a chození.

14. Za jak dlouho po podání žádosti, jsi psa dostal?

Tak to je hodně dlouhodobá záležitost, trvalo to asi půl roku. Podal jsem žádost někdy v lednu a dostal jsem psa 21. června.

15. Mohl sis sám vybrat psa nebo ti středisko nějakého psa vybralo?

Vybrali, ale spíš tady šlo o problém, dostal jsem psa po člověku, který ho vrátil.

16. Jak dlouho trvalo, než jste se se psem sžili?

Nám to trvalo asi 2-3 měsíce, jak spolu máme komunikovat, ale poslušnost je minimální. Respektuje mě, bere mě, ale nic si nebere z příkazů. Do povelových technik ji musím stylizovat, ale jinak v pohodě.

17. Mělo to nějaký vliv na tvůj život, a jaký? Došlo k nějaké změně?

Mělo, samozřejmě. Byl jsem všude rychleji než s hůlkou. Přibýlo mi hodně starostí, ale nechci, aby to vyznělo jako stěžování. Pejsek dá člověku určitý řád do života. Je tu plus, že když přijdeme k přechodu, že nás někdo převede. Máš tvora, který tě respektuje. Jsi všude rychleji. Je člověk víc přijímaný společností.

18. V jakých činnostech konkrétně ti pes nejvíc pomohl/pomáhá?

Ted' už je to spíš jako doprovod, ta oblast se nedá moc specifikovat. Ten pes má určitý výcvik a ty si řekneš, co chceš, aby ten pes uměl, co by byla jeho doména. Oficiálně jako vodící pes. Vodění – jde se mi rychleji.

19. Ovlivnilo to nějak tvůj fyzický, psychický stav či sociální život?

Fyzický stav – mám silnější levou ruku. Psychický – jo, víc se začlením do společnosti, zvedne ti to sebevědomí.

20. Objevila se zde i nějaká negativa?

Objevila se negativa, Eny má problémy jezdit v metru. Kolemjdoucí chtěli volat ochránce zvířat – protože tam vyla. Nebo třeba schody, neoznačí první schod, jde našikmo na chodník. Tyhlety psi jsou strašně přátelští. Přivítali by i zloděje.

21. Jak jsi celkově spokojen s touto službou a spoluprací s touto organizací?

S jejich službami nejsem moc spokojený, s jejich výcvikem taky nejsem spokojený. Nebyla pro mě vycvičena, ale přecvičena. Nejdřív je práce s tím psem, pak je zábava. Je hodně věcí, které by se měly změnit. Měla by se zlepšit informovanost běžné veřejnosti. Nekrmit psa. Středisko by se mělo více věnovat výcviku povahových vlastností. Někaké servisní služby by tam být měly ohledně pejsků. Neměli by se ty psy tak předražovat. Měla by být nějaká komise, která určí, jestli je pes kompetentní vodit nevidomého.

22. Účastníš se nějakých akcí pro klienty pořádaných střediskem, odkud máš svého psa a jakých?

Neúčastním, kromě nějakého každoročního předávání psů novým klientům tzv. maturiták, kromě nějaké vánoční besídky.

7.7 Respondent č. 6: Tomáš

1. Uveď svůj věk.

26 let

2. Jaký je stupeň tvého zrakového postižení a diagnóza?

Praktická slepota

Odchlípení sítnice na obou očích

3. Jaké je tvoje vzdělání a současné povolání?

Vzdělání VŠ – VŠE

Ředitel ve své firmě Simbio – zaměření na výpočetní techniku pro zrakově postižené

4. Žiješ ve městě nebo na vesnici? Pokud ve městě, v jak velkém?

V Praze

5. Žiješ samostatně nebo v rodině?

Samostatně.

6. Kdo ti pomáhal, než sis si pořídil vodícího psa?

Pomohlo mi SPC (speciálně pedagogické centrum) na Náměstí míru, kde jsem si osvojil základy prostorové orientace

Pohyboval jsem se sám pomocí hole, pomáhali mi také kamarádi, nikdy jsem nevyužíval průvodcovské služby.

7. Co patří mezi tvoje záliby?

Hlavní koníček - sport – goalbal

Hudba – občas návštěva koncertů

8. Jaké další kompenzační pomůcky využíváš?

Využívám kromě hole také počítač s hlasovým výstupem a mobilní telefon s hlasovým výstupem, VPN vysílač

9. Co tě přivedlo k tomu si pořídít vodícího psa?

Za prvé někteří přátelé, kteří už měli vodícího psa. Chtěl jsem si ho pořídít ne ani tak kvůli tomu, že mi bude pomáhat, ale hlavně jako partáka. Vždy jsem chtěl mít psa, a když už psa, tak aby mi byl nějak užitečný, aby mi pomáhal.

10. Měl jsi již někdy dříve nějakého vodícího psa?

Ne, tohle je můj první vodící pes

Jinak už jsme dřív psa měli.

11. Jak dlouho již máš svého psa?

Toníčkoví bude 8 let, mám ho už 6,5 roku. Mám ho od roku 2008

12. Ve kterém středisku pro výcvik vodících psů jsi dostal svého vodícího psa, kde ses o něm dozvěděl a proč ses rozhodl právě pro toto středisko?

Bylo to středisko Integrace – už neexistující středisko

Skončilo před čtyřmi lety smrtí ředitele Tibora Kikty

Dozvěděl jsem se o tom, protože jsem sportoval a kamarádi ze sportu měli taky psa odtamtud.

13. Co všechno jste musel zařídit, než jste obdržel vodícího psa?

Podal jsem žádost na sociálku, pořídil jsem si vybavu pro psa, 2 misky, granule, pelech.

14. Za jak dlouho po podání žádosti, jste psa dostal?

Prakticky hned, když jsem podal žádost, do dvou měsíců jsem to měl vyřízené.

15. Mohl sis sám vybrat psa nebo ti středisko nějakého psa vybralo?

Psa jsem si vybral sám, jel jsem do chovné stanice v Písku, vybral jsem si tam psa, měli tam šest psů

16. Jak dlouho trvalo, než jste se se psem sžili?

Prakticky hned, sžili jsme se hned.

17. Mělo to nějaký vliv na tvůj život, a jaký? Došlo k nějaké změně?

V zásadě nedošlo k větší změně, nezměnilo se venčení, protože už jsme psa měli. Musel jsem se o psa víc starat. Změna byla v tom, že jsme všude dva.

18. V jakých činnostech konkrétně ti pes nejvíc pomohl/pomáhá?

Při běžné chůzi po ulici, jsem všude rychleji, vymotám se ze složité situace, urychlí mi to chození. Občas mi něco podá, usnadňuje mi seznamování s lidmi.

19. Ovlivnilo to nějak tvůj fyzický, psychický stav či sociální život?

Získal jsem k sobě větší důvěru, větší sebejistotu, větší odvahu pouštět se do něčeho. Pomohlo mi to při seznamování s lidmi, při navazování komunikace s dalšími lidmi.

20. Objevila se zde i nějaká negativa?

Všude chlupy. Největší negativa v tom, že tě probudí ve 3h ráni, že chce jít ven.

21. Jak jsi celkově spokojen s touto službou a spoluprací s touto organizací?

Jsem spokojený, že to u nás lze, že jsou schopní cvičitelé. Jsem nadmíru spokojený.

22. Účastníš se nějaký akcí pro klienty pořádaných střediskem, odkud máte vašeho psa a jakých?

.Ne, nejsem pejskař, který by jezdil na akce, na tábory pro pejskaře. Vybočuji z řad pejskařů. Jezdím spíše na sportovní akce, na zážitkové akce.

7.8 Respondent č. 7: Honza

1. Uveď svůj věk.

29 let

2. Jaký je stupeň tvého zrakového postižení a diagnóza?

Praktická slepota, autonehoda – ve 22 letech

Postižení 3 – zbytky zraku, světlocit, obrysy

3. Jaké je tvoje vzdělání a současné povolání?

Jsem invalidní důchodce a pletu košíky.

Vzdělání mám střední odborné učiliště – brašnářské a sedlářské práce.

4. Žiješ ve městě nebo na vesnici? Pokud ve městě, v jak velkém?

V městysu – Oslavany u Brna – 2,5tis. obyvatel

5. Žiješ samostatně nebo v rodině?

S rodiči

6. Kdo ti pomáhal, než sis pořídil vodícího psa?

Rodiče, hodně mi pomáhal tatínek.

7. Co patří mezi tvoje záliby?

Pletení ošatek, procházky se psem, ježdění na kole – na tandemu

8. Jaké další kompenzační pomůcky využíváš?

Hůl, psa, počítač, indikátor hladiny, hodinky a mobil, lupu

9. Co tě přivedlo k tomu si pořídít vodícího psa?

Chtěl jsem se osamostatnit, chtěl jsem chodit po venku, starat se o něco. Já jsem vyrostl mezi psy, měli jsme chovnou stanici.

10. Měl jsi již někdy dříve nějakého vodícího psa?

Ne, takhle ta chlupatá koule je můj první.

11. Jak dlouho již máš svého psa?

Ted'ka ho budu mít v červnu 5 let.

12. Ve kterém středisku pro výcvik vodících psů jsi dostal svého vodícího psa, kde ses o něm dozvěděl a proč ses rozhodl právě pro toto středisko?

Výcvikové středisko Brno – Milan Dvořák – soukromý cvičitel. O tom se dozvěděli rodiče, hledali jsme něco, co by nebylo daleko. Někdo ze známých už měl odtamtud psa.

13. Co všechno jsi musel zařídit, než jsi obdržel vodícího psa?

To musel být výměr důchodu, potom výměr z opatrovnictví – příspěvek na péči, žádost, potvrzení od praktického lékaře a podat žádost na sociálku.

14. Za jak dlouho po podání žádosti, jsi psa dostal?

Měsíc a půl. Mně se líbilo jméno Dartan, domluvili jsme se s Milanem Dvořákem, že se na něj půjdu podívat, pak jsem ho dostal domů.

15. Mohl sis sám vybrat psa nebo ti středisko nějakého psa vybralo?

Mohl jsem si ho vybrat, líbilo se mi jméno Dartan.

Flat coated retriever z Holandska z chovné stanice.

16. Jak dlouho trvalo, než jste se se psem sžili?

Mám ho 5 let. Rok a půl jsem lítal po špitálech. Sžili jsme se během půl roku.

17. Mělo to nějaký vliv na tvůj život, a jaký? Došlo k nějaké změně?

Měl jsem se o koho starat, mohl jsem se pořád starat. Jsem si jistější v chůzi. Pohybová soběstačnost.

18. V jakých činnostech konkrétně ti pes nejvíc pomohl/pomáhá?

V chození, v pohybu po venku.

19. Ovlivnilo to nějak tvůj fyzický, psychický stav či sociální život?

Psychický stav – víc mě to uklidnilo po ty nehodě, mám trochu silnější levačku. No na mě to tak nefunguje jako na něho. Snadněji navážu kontakt s okolím.

20. Objevila se zde i nějaká negativa?

Objevila se negativa u psa, je to zloděj. Krade tvrdé rohlíky. Vyskočí na stůl a sežere vánočku a žere jabka.

21. Jak jsi celkově spokojen s touto službou a spoluprací s touto organizací?

Jsem spokojený s Dartem, nevyměnil bych ho. S organizací jsem spokojený, žrádlo mi dovezou, když potřebuju.

22. Účastníš se nějakých akcí pro klienty pořádaných střediskem, odkud máš svého psa a jakých?

Já ne, ale můj pejsek ano. Když jedou rodiče na dovolenou, a já jsem v ÚSP, tak dáme psa výcvikáři, ten ho vezme k sobě.

7.9 Shrnutí rozhovorů

Rozhovory probíhaly v přátelské a uvolněné atmosféře. Klienti byli velmi vstřícní a ochotní, odpověděli na všechny otázky, které jsem jim položila. Hlavním cílem rozhovorů bylo zabývat se významem vodících psů pro lidi se zrakovým postižením, co jim přineslo, když si pořídili vodícího psa, jak to ovlivnilo jejich život.

Podle výsledků provedených rozhovorů, většina respondentů uvedla, že je to pro ně velký význam a že jim vodící pes změnil zásadním způsobem život v těchto hlavních oblastech:

Po fyzické stránce a po psychosociální.

- **Fyzický stránka**

Došlo ke zrychlení tempa chůze, kamkoliv se dostanou mnohem rychleji. Respondenti také uvedli, že jim to navíc zajišťuje pravidelný pohyb.

- **Psychosociální stránka**

Vodící pes pro ně představuje větší jistotu a posiluje to jejich sebedůvěru a samostatnost, Pomáhá snadněji navázat kontakty s okolím.

Shrnutí informací ze sedmi hloubkových rozhovorů do tabulky

	Věk a pohlaví	Stupeň zrakového postižení, diagnóza	Zájmy
Marek	Muž 22 let	Praktická slepota,	Hra na trombón, vodící psi, sport –goalbal
Jirka	Muž 28 let	Praktická slepota, zachován světlocit, odchlípená sítnice	Hudba – baskytara, cestování, genealogie, posilovna
Alice	Žena 55 let	Praktická slepota šedý i zelený zákal	Rodina, čtení, kina, divadla, procházky
Petr	Muž 42 let	Praktická slepota	Hudba – klavír, pes
Ondra	Muž 38 let	praktická slepota, ztráta zraku po úrazu ve 3 letech – poškozena sítnice	Čtení, cestování, jídlo, dítě, hudba, film
Tomáš	Muž 26 let	Praktická slepota, odchlípení sítnice na obou očích	Sport goalbal – na mezinárodní úrovni, hudba
Honza	Muž 29 let	Praktická slepota Ztráta zraku po autonehodě ve 22 letech	Pletení ošatek, ježdění nakole – tandemu, procházky se psem

	Vzdělání a povolání	Bydlení	Zajištění pohybu a cestování před pořízením vodícího psa
Marek	SŠ s maturitou, studium další SŠ	V Plzni v bytě s rodiči a bratry, studium v Praze, bydlí na internátě	Rodina, Pohyboval se sám pomocí bílé hole
Jirka	Student VŠ – sociální antropologie, redaktor časopisu	V Liberci Částečně s otcem, v Praze samostatně s přítelkyní	Rodina – bratr a otec Doprovody z Okamžiku a Tyflocentra, bílou hůl nepoužíval
Alice	SŠ ekonomická, invalidní důchod	V Mostě, v rodině, s manželem a dětmi	Rodina s dětmi
Petr	SOU – výroba kartáčů a štětek, invalidní důchod	V Plzni, samostatně	Rodiče, pohyboval se sám pomocí bílé hole
Ondra	SOU – kartáčník, invalidní důchodce	V Chebu, samostatně, s přítelkyní	Různé organizace, Asistenční služby
Tomáš	VŠ –VŠE ředitel ve své firmě Simbio	V Praze, samostatně, s přítelkyní	SPC (speciálně pedagogické centrum) – základy prostorové
Honza	SOU - brašnářské a sedlářské práce	V Oslavanech u Brna (2,5 tis. obyv.), s rodiči	Rodiče - hlavně otec

	Další Kompenzační pomůcky	Pes v minulosti	Organizace odkud mají vodícího psa
Marek	Bílá hůl, Počítač a mobilní telefon s hlasovým výstupem, lupa, diktafon	Ne, tohle je jeho první pes	Pes pro Tebe o. s.
Jirka	Počítač a mobilní telefon s hlasovým výstupem, diktafon, čtečka čárových kódů, rozlišovačbarev, hmatové hodinky	Ne, první vodící pes	Středisko vodících psů v Praze Jinonicích
Alice	Bílá hůl, počítač s hlasovým výstupem, mobilní telefon s hlasovým výstupem	První vodící pes, ale již dříve měla v rodině psa	Středisko vodících psů v Praze Jinonicích
Petr	Mobilní telefon s hlasovým výstupem, počítač a mobilní telefon s hlasovým výstupem	Ano, měl vodícího psa černého labradora	PrvníPes–Středisko vodících psů v Praze Jinonice, druhý pes z Prahy od soukromého cvičitele Ing. Heleny Nerglové
Ondra	Bílá hůl, počítač a mobilní telefon s hlasovým výstupem, VPN	Ne, jeho první vodící pes	Helpes Praha 5
Tomáš	Bílá hůl, počítač a mobilní telefon s hlasovým výstupem, VPN	Ne, první vodící pes, v minulosti psa měl	Dnes již neexistující středisko Integrace
Honza	Bílá hůl, počítač, mobilní telefon, hodinky s hlasovým výstupem, indikátor hladiny	Ne, jeho první vodící pes	Výcvikové středisko v Brně – soukromý cvičitel Milan Dvořák

	Význam vodícího psa po fyzické stránce	Psychosociální vliv	Činnosti, ve kterých pes pomáhá	Negativa
Marek	Neuvedl konkrétní význam	Emoční podpora, udržuje psychický stav v pořádku	Zajištění doprovodů, vyhýbání se překážkám, podávání spadlých věcí	Pes jako určitý závazek, každodenní péče o něj
Jirka	Zajištění pravidelného pohybu - zhubnutí	Návrat zpět do života, sociální začlenění	Vyhýbání se překážkám, označení chodníku, přechodu, vyvedení ze složité situace	Konflikt s některými lidmi kvůli odklizení exkrementů
Alice	Neuvedla konkrétní význam	Větší jistota a sebedůvěra, snadnější navázání kontaktu s lidmi	Upozornění na překážky, na auta, zajištění jistoty a bezpečí	Žádná negativa
Petr	Neuvedl konkrétní význam	Velký vliv, nedokáže si život bez něj představit	Vodění – zná trasy, podávání předmětů	Žádná negativa
Ondra	Má silnější levou ruku	Posílení sebevědomí a začlenění do společnosti	Zajištění doprovodu	Problém při jízdě v metru – vyje tam, neoznačí první schod, až moc přátelský pes – přivítal by i zloděje
Tomáš	Neuvedl konkrétní význam	Větší sebedůvěra, jistota, odvaha, snadnější seznamování s lidmi	Chůze po ulici, vyvedení ze složité situace, podávání předmětů	Všude chlupy, kdykoliv s ním musí jít ven, i v noci
Honza	Silnější levá ruka	Uklidnění po autonehodě, snadnější navázání kontaktu s okolím	V chození, v pohybu venku	Pes krade tvrdé rohlíky, vyskočí na stůl a sní vánočku

7.10 Závěry šetření

Rozhovory se všemi sedmi respondenty jsem pro přehlednost shrnula do tabulky a zde uvádím nejdůležitější otázky a informace.

Z tabulky vidíme, že klienti jsou různého věku od 22 let – 55 let. Je mezi nimi šest mužů a jedna žena. Většina z klientů žije ve městech, z toho jeden v Praze, další tři v krajských městech – v Plzni a v Liberci, v Mostě a z Chebu, jeden respondent pochází z malého města Oslavany u Brna.

Pět ze sedmi respondentů uvedlo, že mají svoje zrakové postižení vrozené, ale každý z nich má jinou diagnózu, nejčastěji se u nich vyskytlo onemocnění sítnice. Dva ze sedmi respondentů ztratili zrak v průběhu života, jeden z nich již v raném dětství ve třech letech, druhý až v dospělosti ve 22 letech.

Jeden ze sedmi respondentů stále studuje střední školu, jeden z nich studuje vysokou školu a k tomu také pracuje. Ze zbývajících pěti, čtyři pobírají invalidní důchod a jeden z nich pracuje jako ředitel své firmy. Z celkového počtu sedmi respondentů jsou čtyři nezaměstnaní, a jeden pracuje, jeden studuje vysokou školu a k tomu pracuje a jeden pouze studuje střední školu. Tento poznatek mě překvapil, očekávala jsem mezi nevidomými větší procento nezaměstnanosti vzhledem k celkově vysokému procentu nezaměstnanosti v ČR.

Každý z respondentů uvedl, co rád dělá ve volném čase, jaké má zájmy, v některých z nich se shodovali. Čtyři respondenti mají rádi hudbu, dva hrají goalball – sport pro nevidomé, dva z nich mají jako svoji zálibu práci s vodícími psy.

Další otázka se týkala bydlení. Jeden respondent žije ještě v rodině s rodiči, další dva jsou ještě studenti, bydlí částečně také s rodiči a částečně samostatně. Zbývajících čtyři respondenti už nežijí s rodiči, ale žijí v nové rodině s manželem a dětmi nebo s partnerkou. Odpovědi v této otázce mě nepřekvapily. Předpokládala jsem, že většina z těchto lidí bude žít samostatně a že vodící pes nevidomému člověku umožní větší samostatnost a podpoří ho v soběstačnosti. Jen tři respondenti dosud samostatně nežijí, ale vzhledem k jejich nižšímu věku oproti ostatním respondentům a faktu, že dva z nich stále ještě studují, na tom není nic neobvyklého.

Před pořízením vodícího psa většina z dotázaných využívala při zajištění doprovodů pomoc rodiny nebo kamarádů, případně doprovody z Tyfloservisu nebo Okamžiku, šest z nich se také pohybovala pomocí bílé hole. Jeden z nich uvedl, že bílou hůl nevyužíval ani nevyužívá. Kromě vodícího psa používají také jiné kompenzační pomůcky. Šest z nich se pohybuje také pomocí bílé hole. Každý z respondentů vlastní počítač a mobilní telefon

s hlasovým výstupem.

Dva z respondentů využívají také diktafon, dva z nich vlastní tzv. VPN – vysílačku, která jim hlásí čísla autobusů a tramvají a dva využívají hlasové hodinky.

Šest ze sedmi respondentů uvedlo, že je tento pes jejich první vodící pes, z nich dva uvedli, že již v rodině nějakého psa měli. Jeden respondent již před tímto psem jednoho vodícího psa měl.

Pět ze sedmi respondentů si svého vodícího psa vybralo z určitého konkrétního střediska pro výcvik vodících psů. Dva z nich ze Střediska pro výcvik vodících psů v Jinonicích, jeden respondent ze společnosti Pes pro Tebe o.s., a jeden z nich z dnes již zaniklého střediska Integrace. Další z respondentů si nechal psa vycvičit u soukromého cvičitele Milana Dvořáka v Brně. Jeden respondent dostal svého prvního vodícího psa ve Středisku vodících psů v Jinonicích, ale jak sám uvedl, s tímto střediskem nebyl spokojený, protože mu dali nemocného psa, tak si druhého psa nechal vycvičit u soukromé cvičitelky Ing. Heleny Nerglové.

Další dva body v tabulce představují nejdůležitější část celého rozhovoru i celé této práce – jaký význam má vodící pes pro nevidomého člověka. Z rozhovorů všech dotázaných je zřejmé, že vodící pes má pro nevidomého člověka skutečně obrovský význam. Má vliv na jeho fyzický stav, ale hlavně představuje velký význam z psychologického hlediska a ovlivňuje také jeho sociální život. Tři respondenti uvedli, že se jim díky vodícímu psu zlepšil fyzický stav. Pro jednoho z nich představuje pes pravidelný pohyb, musí s ním pravidelně chodit ven a kvůli tomu se mu také podařilo zhubnout. Dva respondenti uvedli, že díky využívání vodícího psa mají nyní silnější levou ruku. Všichni respondenti uvedli, že pes hlavně ovlivnil jejich psychický stav. Více si věří, mají vyšší sebevědomí a sebejistotu, nebojí se pouštět do věcí, do kterých by se dřív nepustili. Pes jim umožňuje větší samostatnost, nejsou už tolik závislí na svém okolí, mohou kamkoliv jít a cestovat.

Pomáhá jim začlenit se do společnosti, navázat kontakt s okolím a snadněji se seznamovat. Jeden respondent uvedl, že si život bez svého vodícího psa nedokáže představit.

Vodící pes všem respondentům nejvíce pomáhá ve vodění – zajištění doprovodu, vyhýbá se překážkám, označuje přechod, okraj chodníku, vyhledá lavičku, dveře atd. Také jim přinese a podá spadlé předměty.

Přítomnost vodícího psa v životě člověka představuje určitou změnu a nemusí to být vždy jen pozitivní změna. Pět ze sedmi respondentů sdělilo, že se zde v souvislosti s tím objevila i určitá menší či větší negativa nebo nějaký problém. Dva respondenti neshledávají žádný problém. Tři respondenti uvedli, že se zde vyskytla určitá drobnější negativa – vodící

pes jako určitý závazek, každodenní péče o něj, člověk s ním musí jít kdykoliv ven, i když by to bylo třeba ve 3h ráno, pes hodně pouští chlupy, konflikt s některými lidmi ohledně odklizení exkrementů po psovi. Dva respondenti uvedli více negativ a o něco závažnější. Pes vyskočí a stůl a sní jídlo ze stolu nebo „krade“ rohlíky. U psa druhého respondenta jsou problémy ještě o něco závažnější. Psovi dělá problém jízda metrem – vyje tam. Neoznačí první schod. Pes je také prý hodně přátelský a důvěřivý a nepředstavuje tedy pro něj takovou ochranu před nebezpečnými osobami. Podle názoru tohoto respondenta je takovéto chování u psa způsobeno tím, že tento pes nebyl pro něj vycvičen, ale byl přecvičen. Patřil původně jinému člověku, ale ten ho měl u sebe krátkou dobu a poté psa vrátil.

S názorem tohoto respondenta souhlasím. Podle mé zkušenosti z praxe a na základě získaných informací od tamních cvičitelů je takováto interpretace možná. Pes, který je vycvičen pro určitého člověka s kterým se sžívá, zvykne si na ně a poté ho tento člověk po nějaké době vrátí, může mít pes problém adaptovat se na někoho nového a někdy se objeví nežádoucí chování například takové, jaké uvedl tento respondent.

Podle mého názoru není správné, když nevidomý člověk, který má zájem o vodícího psa, si ho pořídí a po nějaké době si to rozmyslí a vrátí ho. Vodící pes se sice považuje za jednu z kompenzačních pomůcek, ale zároveň je to živý tvor, kterého člověk nemůže tak snadno odložit. Také samotné vycvičení psa vyžaduje mnoho času a práce cvičitelů, ale také je to velmi finančně nákladné. Jeden vycvičený pes přijde asi na 250 000 z toho z 90% je to financováno úřadem práce, tedy státem. Myslím si, že každý člověk by si měl vše pořádně promyslet a zvážit, než si pořídí vodícího psa a přistupovat k tomu odpovědně. Člověk, který by se rozhodl psa vrátit, aniž by k tomu měl nějaký závažný důvod by už dalšího vodícího psa neměl dostat.

Z výsledků mého šetření vyplývá, že vodící pes má pro nevidomého člověka skutečně velký význam a představuje pro něj velkou životní oporu. Dodává mu pocit větší jistoty a posiluje jeho sebedůvěru. Snadněji se integruje do společnosti a navazuje kontakty se svým okolím. Vodící pes mu zajišťuje větší samostatnost a soběstačnost. Z výsledků rozhovorů je patrné, že díky vodícímu psu si většina z nich může snadněji najít práci a také svého partnera, se kterým žije, jak respondenti sdělili v rozhovoru.

8. ZÁVĚR

Ve své diplomové práci jsem zkoumala význam vodících psů pro nevidomé s cílem získat co nejvíce teoretických i praktických poznatků o výcviku a využití vodících psů, které by mohly být dále využity k rozšíření a zkvalitnění této služby pro naše spoluobčany se zrakovým postižením. Svou práci jsem rozdělila na část teoretickou a praktickou, založenou na konkrétním výzkumu provedeném u osob, které využívají vodícího psa.

V teoretické části jsem se nejprve zabývala problematikou zrakového handicapu – jeho rozdělením z hlediska stupně postižení a jednotlivými zrakovými vadami. Zkoumala jsem postavení člověka se zrakovým postižením ve společnosti, způsob komunikace s nevidomými i možnosti, jak jim správně a účelně pomáhat.

V další části jsem se věnovala výcviku vodících psů pro nevidomé a tomu, co všechno tento proces obnáší a jak probíhá od předvýchovy přes vlastní výcvik až po předání psa novému majiteli. Práce dále uvádí přehled nejvýznamějších organizací v ČR, zabývajících se výcvikem vodících psů. Jsou to tato střediska: Středisko výcviku vodících psů v Jinonicích, Pomocné tlapky, Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé, Helpes, Pes pro Tebe a Pestrá společnost. Uvedla jsem zde zkušenosti a poznatky ze své praxe ve Středisku vodících psů v Jinonicích a v rámci zjištěných informací je porovnála se způsobem výcviku v ostatních střediscích. Poslední kapitola teoretické části je věnována výcviku vodících psů v několika zahraničních zemích. Zvolila jsem USA, kde se nachází nejstarší škola pro výcvik vodících psů na světě, dále Slovenskou republiku, která je nám vývojově nejbližší a Finskou republiku, kde je rovněž velmi dlouhá tradice využití vodících psů a k níž mám velmi blízký osobní vztah. Tato kapitola přináší také přehled nejdůležitějších mezinárodních organizací, které sdružují jednotlivé země zabývající se výcvikem vodících psů.

V praktické části jsem provedla hloubkové rozhovory se sedmi lidmi se zrakovým postižením, kteří využívají vodícího psa. V rozhovorech jsem se zaměřila na tyto okruhy: Jaký význam má vodící pes pro život nevidomého člověka? V jakých činnostech mu pomáhá? Jak ovlivňuje vodící pes jeho psychický stav a sociální život?

Závěrem své práce mohu potvrdit, že vodící pes má pro nevidomého člověka veliký význam. Dodává mu především větší sebejistoty a sebedůvěry a posiluje a podporuje ho po psychické stránce. Pomáhá mu začlenit se do společnosti a snadněji navázat kontakty s jinými lidmi. Díky tomu si nevidomý člověk může snadněji najít práci, přátele nebo partnera. Věřím,

že informace a poznatky, obsažené v mé práci mohou napomoci k rozšíření a zlepšení této služby pro naše obyvatele se zrakovým postižením a tím i ke zkvalitnění jejich života. Znamé české přísloví říká, že „pes je nejlepší přítel člověka“ a já mohu na tomto místě dodat, že u nevidomých platí toto rčení dvojnásob.

V příloze jsou umístěny fotografie osob, demonstrující názorně způsob použití vodícího psa a také fotografie nejčastěji plemen psů, které se využívají jako vodící psi.

9. Seznam literatury

- Calabro, S. *Der Blindenführhund – Aspekte einer besonderen Mensch – Tier – Beziehung in Geschichte und Gegenwart*. Berlin: Wissenschaft und Technik Verlag, 1999
- Edelsberger, L. *Defektologický slovník*, Jinočany: H&H, 2000
- Flenerová, H. *Kapitoly z tyflopédie I. Základy tyflopédie*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1993
- Hycl, J., Trubičková, L. *Atlas Oftalmologie*. Praha: Triton, 2008
- Jurkovičová, P. (ed. a kol.). *Komunikace a lidé se smyslovým postižením – metodický materiál*. Olomouc, 2010
- Keblová, A. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001
- Kolín, J. *Oční lékařství*. Praha: Karolinum, 2007
- Kuchynka, P. *Trendy soudobé oftalmologie*. Praha: Galén, 2000
- Květoňová, L. *Základy oftalmopedie*, Brno: Masarykova univerzita: Pedagogická fakulta, 1993
- McLannahan, H. *Visual Impairment: A Global View*. Oxford, 2008
- Michálek, M., Vondráčková, J. *Praktická pomoc lidem ztrácejícím zrak*. Praha: Okamžik, 2013
- Rozsival, P. et al. *Oční lékařství*. Praha: Galén a Karolinum, 2006
- Slowík, J. *Speciální pedagogika*. Praha: Grada, 2007
- Svobodová, I. *Praktické využití psů v zoorehabilitaci – skript pro studenty*. Praha: Česká zemědělská univerzita, 2011
- Špačková, K. a kol. *Základy oftalmologie pro speciální pedagogy*. Olomouc, 2012
- Tůmová, M. *Využití psa ve zdravotně – sociální oblasti: magisterská práce*. Praha, 2012
- Vágnerová, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. Praha: Portál, 2008
- Vlková, E. Pitrová, Š., Vlk, F. *Lexikon očního lékařství – výkladový ilustrovaný slovník*. Brno: Prof.Ing.Frantiwek Vlk, DrSc., 2008

Internetové zdroje:

- International Guide Dog Federation. Katarakta. [online] 2014 [cit.2014 -02-22]
Dostupné z: <http://www.igdf.org.uk/eye-conditions-and-blindness/cataracts/>
- Zrakové vady – VI. Retinopatie [online] 1995 – 1999 [cit.2014 -02-24]
Dostupné z: <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/6.htm>
- Zrakové vady – VII. Degenerace sítnice [online] 1995 – 1999 [cit.2014 -06-20]
Dostupné z: <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/7.htm>
- International Guide Dog Federation – Nearsightedness [online] 2014 [cit.2014 -02-26]
Dostupné z: [http://www.igdf.org.uk/eye-conditions-and-blindness/nearsightedness\(myopia\)](http://www.igdf.org.uk/eye-conditions-and-blindness/nearsightedness(myopia))
- Zrakové vady – II. Refrakční vady – Myopie [online] 1995 – 1999 [cit.2014 -02-27]
Dostupné z: <http://www.brailnet.cz/sons/docs/zrak/2.htm>
- Středisko výcviku vodících psů SONS ČR – Naše činnost [online] 2014 [cit.2014 -03-10] Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/nasecinnost.htm>
- Golden Retriever [online] 2014 [cit.2014 -03-11]
Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/Golden_Retriever
- German Shepherd [online] 2014 [cit.2014 -03-11]
Dostupné z: http://en.wikipedia.org/wiki/German_Shepherd_Dog
- Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé – Historie [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-12]
Dostupné z: <http://www.vyevikvodichpsu.cz/cs/vodici-psi/historie.php>
- Klub držitelů vodících psů – Z historie výcviku vodících psů u nás [online] 2006 – 2014 [cit.2014 -03-12]
Dostupné z: http://kdvp.brailnet.cz/histor_cr.php
- Středisko výcviku vodících psů SONS ČR – Jak získat psa [online] 2014 [cit.2014 -03-18]
Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/main/jak-ziskat-psa.php>
- Středisko výcviku vodících psů SONS ČR – Výcvik psů [online] 2014 [cit.2014 -03-18] Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/main/vyevik-psu.php>
- Pes pro tebe – výcvik vodících a asistenčních psů [online] 2013 [cit.2014 -03-19]
Dostupné z: <http://www.pesprotebe.com/nas-vyevik,28.html>
- Středisko výcviku vodících psů SONS ČR – příprava klientů [online] 2014 [cit.2014 -03-21] Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/main/priprava-klientu.php>

- Středisko výcviku vodících psů SONS ČR – Předávání psů [online] 2014 [cit.2014 -03-21] Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/main/predavani-psu.php>
- Pes pro Tebe – výcvik vodících a asistenčních psů [online] 2013 [cit.2014 -03-22] Dostupné z: <http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>
- Pomocné tlapy – výcvik vodících psů pro nevidomé a slabozraké [online] 2009 - 2014 [cit.2014 -03-22] Dostupné z: <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nase-sluzby/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome-a-slabozrake-717.html>
- Klub držitelů vodících psů [online] 2006 - 2014 [cit.2014 -06-22] Dostupné z: (<http://kdvp.brailnet.cz/index.php>)
- Klub držitelů vodících psů [online]2006 - 2014 [cit.2014 -06-22] Dostupné z: (<http://kdvp.brailnet.cz/mistrov.php>)
- Středisko výcviku vodících psů SONS ČR [online] 2014 [cit.2014 -03-24] Dostupné z: <http://www.vodicipsi.cz/index.php>
- Pomocné tlapy – výcvik vodících psů pro nevidomé a slabozraké [online] 2009 - 2014 [cit.2014 -03-25] Dostupné z: <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/nase-sluzby/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome/vycvik-vodicich-psu-pro-nevidome-a-slabozrake-717.html%29>
- Pomocné tlapy – mezinárodní spolupráce [online] 2009 - 2014 [cit.2014 -03-25] Dostupné z: <http://www.pomocnetlapky.cz/cz/mezinarodni-spoluprace/>
- Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé – naši lidé [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-27] Dostupné z: <http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/o-nas/nasi-lide/>
- Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé – představení [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-27] Dostupné z: <http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/o-nas/predstaveni.php>
- Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé – Vodící Pes, O.S. [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-27] Dostupné z: <http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/obcanske-sdruzeni/vodici-pes.php>
- Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé – výchova štěňátek [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-27] Dostupné z: <http://www.vycvikvodicichpsu.cz/cs/vodicipsi/vychova-stenatek.php>

- Škola pro výcvik vodících psů pro nevidomé – výcvik a příprava [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-27] Dostupné z: <http://www.vycvikvodcichpsu.cz/cs/vodici-psi/vycvik-a-priprava.php>
- Helppes – kdo jsme [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-27] Dostupné z: <http://www.helppes.cz/index/>
- Helppes – vodící psi pro osoby se zrakovým postižením [online] 2009 – 2012 [cit.2014 -03-27] Dostupné z: <http://www.helppes.cz/psi-pomocnici/psi-pomocnici-pro/vodici-psi-pro-nevidome/>
- Pes pro Tebe – výcvik vodících a asistenčních psů [online] 2013 [cit.2014 -03-29] Dostupné z: <http://www.pesprotebe.com/o-nas,1.html>
- Pes pro Tebe – výcvik vodících a asistenčních psů – náš výcvik [online] 2013 [cit.2014 -03-29] Dostupné z: <http://www.pesprotebe.com/nas-vycvik,28.html>
- Pestrá společnost [online] 2011 [cit.2014 -03-29] Dostupné z: <http://www.pestraspolecnost.cz/index.php/ke-stazeni>
- International Guide dog Federation – History of IGDF [online] 2014 [cit.2014 -03-29] Dostupné z: <http://www.igdf.org.uk/history-of-igdf/>
- International Guide Dog Federation – mission and vision [online] 2014 [cit.2014 -03-31] Dostupné z: <http://www.igdf.org.uk>
- Assistance Dogs International: Types of Assistance Dogs [online] 2014 [cit.2014 -03-31] Dostupné z: <http://www.assistedogsinternational.org/about-us/types-of-assistance-dogs/>
- Assistance Dogs International: history [online] 2014 [cit.2014 -03-31] Dostupné z: <http://www.assistedogsinternational.org/about-us/history/>
- Assistance Dog International – ADEu – Europe [online] 2014 [cit.2014 -04-04] Dostupné z: <http://www.assistedogsinternational.org/regional-chapters/europe-adeu/>
- Assistance Dog International – ADINA – North America [online] 2014 [cit.2014 -06-04] Dostupné z: <http://www.assistedogsinternational.org/regional-chapters/north-america-adina/>
- Assistance Dog International – ANZAD - Australia & New Zealand [online] 2014 [cit.2014 -07-04] Dostupné z: <http://www.assistedogsinternational.org/regional-chapters/australia-new-zealand-anzad/>
- The Seeing Eye - Our Mission & History [online] 2014 [cit.2014 -10-04] Dostupné z:

http://www.seeingeye.org/aboutUs/default.aspx?M_ID=88

- The Seeing Eye – Mission, Vision and Goals [online] 2014 [cit.2014 -10-04]
Dostupné z: http://www.seeingeye.org/AboutUs/?M_ID=508
- Opaskoirakoulu [online] [cit.2014 -15-04]
Dostupné z: <http://opaskoirakoulu.fi/?lang=en>
- Opaskoirakoulu [online] [cit.2014 -22-04] Dostupné z:
<http://www.opaskoirakoulu.fi/en>
- Výcviková škola pre vodiacich psov [online] [cit.2014 -06-05] Dostupné z:
<http://guidedog.unss.sk/sk/co-robime/>

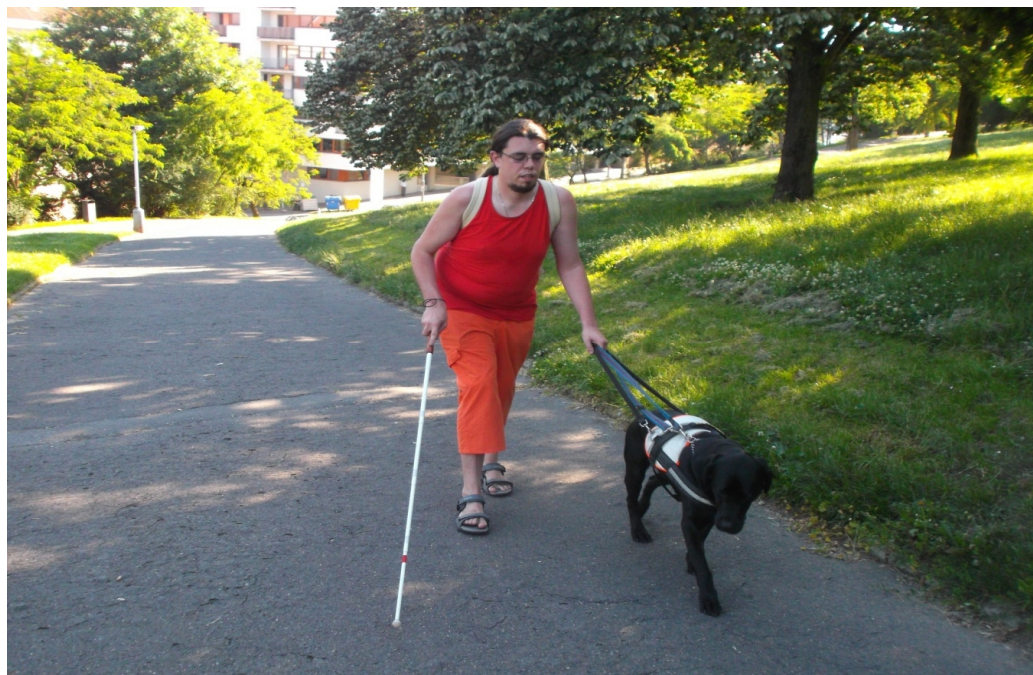
Seznam příloh:

Příloha č. 1: Fotografie prakticky nevidomého člověka s vodícím psem – labradorským retrívrem

Příloha č. 2: Fotografie prakticky nevidomého člověka s vodícím psem – labradorským retrívrem

Příloha č. 3: Fotografie plemen psů, které se nejčastěji využívají jako vodící psi

Příloha č.2: Prakticky nevidomý člověk s vodícím psem - labradorským retrívrem

Příloha č.: 2 Prakticky nevidomý člověk s vodícím psem - labradorským retrívrem

Příloha č.: 3 Plemena nejčastěji využívaná jako vodící psi

Zlatý Retriřr

Německý ovčák

Labradorský retrívr

Labradorský retrívr